

AHO JUHANI

LASTUJA

IV-VII

Juhani Aho
Lastuja IV-VII

«Public Domain»

Aho J.

Lastuja IV-VII / J. Aho — «Public Domain»,

Содержание

LASTUJA. NELJÄS KOKOELMA	5
TUNNELMANI	5
TERVE TULOJA, TALVINEN PIMEÄ!	6
TUISKUTTAISIT LUNTA, TALVI...	8
TAKALISTO	9
METSÄNNEIDOT	12
METSÄPOLKU	16
PAHAN OMANTUNNON PUU	18
TUOMIOKELLO	20
KUN MATTI PANI TUPAKAN	23
KANNIKKA	25
TOISILLE	27
AINOA POIKA	28
VANHA KELLO	31
HANNA	33
HYVEEN PALKKA	36
VARIKSET	41
YRJÖ ANTMAN JA KUMPP	44
WILHELMIINA WÄISÄNEN	51
Конец ознакомительного фрагмента.	52

Juhani Aho

Lastuja IV-VII

LASTUJA. NELJÄS KOKOELMA

TUNNELMANI

Te tunnelmani, te mielialojeni keveät perhoset, te liioittelevat lintuset, jotka väikytte maailman ja minun välillä ... mitä minulle olisi maailma ilman teitä?

Se olisi minulle kuin pilvetön taivas, kuin rannaton erämaa, kuin jäätynyt meri, kuin lehdetön syksyinen metsä. Se olisi minulle kuin suruton elämä, kuin iloton arkipäivä, kuin yksitoikkoinen todellisuus ilman muotoa ja sisällystä. Se olisi maantie, jota kaikki kulkevat ja jonka näköalat ovat kaikille yhtä hyvin tunnetut kuin minulle.

Ja nyt on minulle maailma tunnelmieni valossa kuin taivas tuulisena päivänä, joka milloin pilveen peittyy, milloin kaikessa kirkkaudessaan väikkyy, kuin viljava vainio, jossa tähdet huojuvat ja jonka yli varjot karkeloiden vaeltavat, niinkuin meri, joka vuoroin tyynenä lepää, vuoroin vaahtopäänä kuohuu,—kuin keväinen lehto, jossa lehdet vihertää ja käet kukkuu,—ja koko elämä on kuin suvinen sunnuntaipäivä, kuin nuoruuden unelma, jossa toivo ja epätoivo tuhansin muodoin toisiansa täydentävät. Se on kuin uusi, tuntematon metsäpolku, joka korpeen katoa, noroihin painuu ja nousee huimaavien vaarojen laelle, näyttäen minulle maisemia, joita ei kukaan ole ennen nähnyt, en edes minäkään.

Sentähden lemmin minä teitä, tunnelmani, kuin talossa lapsia lemmitään, vaalin teitä, enkä häpeä tunnustamasta teitä välistä hemmottelevanikin.

Minä hoidan teitä kuin kyliä kiertelevä soittoniekka huiluaan, joka on hänen ainoa ilonsa talottomilla taipalilla, ja minä luulen nähneeni, että on vesillä ja vainioilla niitä, jotka pysähtyvät kuuntelemaan ja joskus itsekin säveliäni säestämään. Kieletärkin, kankealiikkeinen, pitkähelmainen impi, yhtyy välistä iloihini ja hypähtää mielensä hyvissä yritellen teitä tulkitsemaan.

Tiedän teidän minut harhaan johtavanne, saatatte minut usein erämaille eksyksiin, ajatte minut umpiperään, mutta en minä teistä eroa enkä huoli muista johtajista elämäni tiellä. Seuraan teitä kuin aarteiden etsijä virvatuliaan, ja uskon teidän kultakätköjen päällä palavan, vaikka kuinka usein minut kivikuoppaan kaataisittekin.

Sillä minä tunnen teidät—te nostatte minut sieltä ylös jälleen— autatte ojasta ja ohjaatte minua elämäni suurissa syyspimeissä, ollen tielläni tuikkivina majakkoina.

Tasainen ei tosin ole valonne, mutta sitä vaihtelevampi ja lämpimämpi.

Jos sammuisitte, olisi lieteni kylmä ja harmaa pakkasen minua puistattaisi. Sentähden hoidan minä kuin uhritulta teitä, tunnelmani, enkä soisi teidän koskaan sammuvan.

TERVE TULOJA, TALVINEN PIMEÄ!

Terve tuloa taas, sinä talvinen pimeä, sinä tuttu, rauhoittava hämäryys!

Olethan sinä ihana, sinä pohjolan kesäinen päivä, sinä ainainen aurinko, jota kaikki linnut laulavat, jota jokainen runo ylistää; loihdithan sinä lehden puuhun, kukan maahan, teetät terää viljalla ja kypsytät ja tuleennutat; olethan sinä kaikin puolin hyvä ja hyödyllinen ystävä.

Mutta sinä olet myöskin ystävä liiaksi lähentelevä, olet tungetteleva toveri, joka aina itsestäsi muistutat ja pakotat minua näkemään kaikki omassa valossasi. Sinä ikäänkuin kehuen kehu kaikkia omaksesi. Järvi, metsä, rannat, niityt, ahot, puut, taivas ja pilvet ... kaikkien niiden täytyy esiintyä semmoisina, kuin sinä suvaitset. Etkä sinä kesän pitkään ainoastaan päivällä maailmaa hallitse, öihinkin sinä itsevaltasit ulotat ja saat ihmiset ihastuneina valtaistuimesi eteen polvistumaan. Leivon panet päivällä itseäsi ylistämään, yöllä soittaa satakieli mieliksesi, ja käkeä kukutat sinä sekä öin että päivin.

Mutta minua sinä väsyttät ja herättät minussa usein halun sinusta vapautumaan.

Ja sentähden toivotan minä sinut tervetulleeksi, sinä syyspimeä, sinä vaatimaton viihdyttävä Koittaren kaksoissisar, sinä hiljainen Hämärikkö.

Lennät, liihoittelet niin äänettömästi yli maiden ja merien, levität näkymättömät siipesi auringon ikkunain eteen niinkuin äiti, joka laskee uutimet lapsensa kehdon eteen ja poistuu varpaillaan.

Ulkomaailma katoaa silloin näkyvistäni, sen mieltäni hajoittavat harrastukset unohtuvat, sen riennot lakkaavat repimästä, ei ole mitään, joka itseään minulle tyrkyttää ja minua uuvuttaa. On kuin löisi minulle vapautuksen hetki talviyön tullen ja kesäpäivän kadoten. Irtaimena lähtee aatos nousemaan omiin avaruuksiinsa, ja tunne löytää uusia teitä, joita ei siltä kukaan tiedä tuketa. Muodot eivät enää voi pakottaa minua heihin mukautumaan, vaan luopi kuvitteluni minulle maailman itseni mukaisen. Selailen sitä kuin kirjaa, avaan mistä tahdon ja suljen milloin mieleni tekee. Ympäristöni on ja elää edessäni ainoastaan semmoisena, miksi minä sen eteeni loihdin.

Ja minä loihdin metsät täyteen omia olennoitani, kansoitin tiet ja tanhuat omilla tuttavillani, joita eivät muut näe kuin minä eivätkä tuntisi, jos näkisivätkin, annan oman kauneutensa maisemilleni, kaikki on minun ja ilman minua ei ole mitään. Se on minun tuuleni, joka tuolla ulkona ikkunani alla hongassa humisee, se on minun laineeni, joka loiskii rannan kivillä, ja jos myrsky nousee ja korpi mylvii ja salo soi, on se kuin minua varten nostettu ja on kuin se minun tunteitani tulkitsisi. Minulle tuikkaa tähti, minulle kuumottaa kuu, minulle sytyttää pohjan perä soihtunsa, sillä minä en näe enkä usko olevan muita niitä näkemässä tai kuulemassa.

Astun ulos pimeyteen. Koivut haastaa, kuuset kuiskaa, ovat kuin olisivat odottaneet ja nyt ilmoittaisivat toisilleen salaisiin merkeihin, että siellä hän tulee, ystävämme ... siinä hän nyt on ... ettekö näe?... saattakaa häntä yhä edelleen! Kuljen puulta puulle, ja näre nousee kuuseksi silmissäni, leppä luopihe tammeksi, kataja kohotaikse hongaksi, kaikki ovat yhtä korkeita ja yhtä kauniita. Suo on kuin kukkiva niitty, ja matala mäen harjanne muuttuu taivasta tavoittelevaksi vaaraksi—ja siksi he kaikki minua ystävänään tervehtävät.

Haparoin kotiani kohti, jossa kaikki jo nukkuvat ja josta vain oman ikkunani tuli vielä tuikkaa. Päivällä vedän uutimet eteen, mutta yön tullen ne avaan ja annan pimeyden paistaa sisään. Se on kuin pohjattoman meren pinta, joka ei peloita eikä puistata, vaan luopi vain rauhaa rintaani ja syvyyksien sopusointua sieluuni. Se on kuin kaikupohja, josta kaikki, mitä siihen heitän, kimpoaa kiitollisena, suurennettuna ja monistettuna takaisin: pieninkin ajatus ja epämääräinen tunne, jotka arkoina aurinkoa karttavat, uskaltavat ulos ja palaavat isoina ja itsetietoisina takaisin, sanoiksi sointuakseen.

Sinä siunattu syksyinen Hämärikkö, sinä ihana talvinen yö, sinä pohjolan pimeys, joka päästää tähdet taivaalla tuikkamaan, panet pohjan tulet palamaan, näytät tietä taivaitten perille, jota ilman

ei joulukaan joululle tuntuisi, ei ihmiskunta Luojalle kiitoksensa uhritulia sytyttäisi, joka vapautat mieleni aineen aherruksista ja annat minut taas itselleni takaisin—ilolla otan sinut taas vieraakseni ja kaiholla heitän sinulle hyvästäni, kun pitenevä päivä ja kesäinen Koitar sinut karkoittaa.

TUISKUTTAISIT LUNTA, TALVI...

Tuiskuttaisit taas lunta, talvi... Tuiskuttaisit taas lunta teille, joita kaiken maailman matkamiehet niin yleästi kellossa ja kulkusessa ajavat ja huutavat ja hoilaavat; ja tiepuoliin, joita toistensa ohi pyrkiessään polkevat; ja maantienojiin, joihin kiihkeässä kilpailussaan kaatuilevat ja joiden valkoisia hankia huppuroidessaan tallaavat...

Tuiskuttaisit kyläin poluille, jotka likaisina talosta taloon luikertelevat ja joita kaikki kansa orjallisesti astuu eikä uskalla toinen oikaista suoraksi sitä, minkä toinen kerran sattumalta vääräksi kävi; ja talojen tanhuville, joihin elämä on askeltensa lähtemättömän likaleiman painanut ja joka ei irtaudu siitä pikalla eikä rautalapiolla. Tuiskuttaisit ennen hiihdetyt ladut umpeen ja puutiet piiloon ja heinätiet tukkoon ja viittatiet tulvilleen; ajaisit kujat kukkuroiksi ja aidat hautaisit ja veturit ja junat kinoksiin kiinni...

Pyryttäisit ihmiset ja eläimet luoliinsa ja ovet ulkoa telkitsisit, etteivät viisiin vuorokausiin ulos uskaltaisi... Niin saisinhan nähdä, että on isompansa ihmisilläkin, että on vertansa valloillakin; saisin nähdä heidät kerran taas voimiensa takaa ponnistelemassa ja kaikki kylän miehet lumiaurain ääressä äykkämässä ja tekemässä teitä, joiden eivät enää luulleet tekoa tarvitsevan; ja avuttomina saisin kuulla veturihärkään sydänmaan taipalilla kinosten keskessä mylvivän.

Saisin nähdä tämän maailman kilpa-ajojen hetkeksi keskeytyvän, ei yhden toisestaan edelle pääsevän, vaan kaikkien rekien ystävinä yhdessä jonossa kulkevan...

Saisin nähdä koskemattoman lumilakanan levenevän yli vetten ja vainioiden ja yli salojen ja soiden, ja saisin luulla, että koko maailma sen alla on ihana ja puhdas, ja uskoa, että kettu, jonka yöllinen jälki kuin aave kyliä kiertää, on sen ainoa asukas...

Tuiskuttaisit sentähden taas luntasi, talvi, puhdistaisit maailman, peittäisit pois kaikki vanhat polut, ja pakottaisit ihmiset itselleen uusia uria aukomaan.

TAKALISTO

Minä rakastan sinua, minä ihailen sinua ja minä ikävöin sinua, taloni takalisto, ja sinä olet minusta ihanin seutu maailmassa...

On varhainen syksyinen aamu, ei ole aurinko vielä noussut ja heikosti kuumottaa vasta koi. Kaikki nukkuvat vielä talossa ja kylässä, eikä ole kukkokaan laulanut.

Hiivin hiljaa huoneestani, pihanpääkamaristani, otan pyssyni oven pielestä, päästän koirani siteestään ja lähdän sinne, minne mieleni minua yöt ja päivät vetää.

Se on ruma tie, joka sinne saattaa, ohi tarhan ja siinä märehdivän lehmikarjan, savinen ja likainen, ja reunat ovat paljaiksi jyrskityt, mutta minulle on se mitä ihanin toiveitteni tie, joka kuljettaa minut salaperäisiä seikkailuja kohti. En kertaakaan lähde sitä kulkemaan rauhallisin rinnoin, vaan aina on sydämessä hoppua ja aavistusta. Se vie pellon nurkkaukseen, jossa se vähän laajeten kulkee riihen ja pajan välistä, jotka vain sen salaperäisyyttä lisäävät. Sillä ne ovat talon haltiaien asunnoita nuo, riihi ja paja, ja niiden kohdalle saakka uskaltavat metsänkin väet taloa lähestyä. Siinä käy kettu kiertelemässä, siitä pyörähtää jänis takaisin, niiden ympärillä asustaa pelto-pyyparvi ja heidän vainoojansa valkea talvikko. Riiehen ruumiitkin kannetaan, ennenkuin haudan haltuun uskotaan. Raja on siinä kahden maailman, veräjä, joka ihmisten asuinsijoilta viepi pois Tapiolan tiluksille.

Olen päässyt ohitse kenenkään näkemättä. Riihinummen yli vievä kivipohjainen polku kumahtaa jalkani alla, ja tuskin on talo kadonnut lepikon taa ja rannaton metsä auennut eteeni, kun jo teeriparvet jostakin lähempää ja loitompaa kukertavat minut tervetulleeksi. Tekisi mieleni huhuta vastaan ja ilmoittaa iloinen tuloni. Mutta vaiti kulkee metsämies ja pidättää riemunsa rinnassaan voimana, joka häntä kuljettaa ja antaa jänteveyttä hänen jäsenilleen.

Hän kulkee, ja jalka nousee keveästi kuin olisi sillä jousi kantapäässä. Hän tervehtii tuttuja paikkoja, sadoin kerroin ennen kuljetuita, mutta aina yhtä uusia ja aukaisemattomia.

Lehto ja hakamaa!—jossa pihajänikset piilevät, karjan ystävät, eivätkä ihmistäkään pelkää—teitä en ammu, kuljen teistä ohi, ja pyhitetyt olkoot makuunne, jotka luottamuksella valitsette pihapellon aidan takaa...—lehto ja hakamaa! metsän temppelin esikartano,—tunnenhan joka puusi, joka kivesi, pienimmätkin polkusi, mutta joka aamu minun mieleni täyttää hartauden tunne, kun tieni kauttasi kulkee.

Veräjä, joka haasta niittyyn viet—mikä on minulle sinussa ihmeellinen viehätyksesi, miksi pelkään sinua koluutellen avata, miksi puitasi vain hellävaroen päästelen ja tahdon taas sinut yhtä tarkalleen sulkea? Siksikö, että talon vanhin mies sinut rakenti, pylvää veisti ja vähän niitä veitsellään kirjaelikin, reiät niihin kirveellä nikarteli, koloi sulkupuut ja oksat silitti, etteivät vieraankaan vaatteita repisi? Siksikö, että oli tämä aukko tässä hänen ainoan aarreaittansa ovi, veräjä hänen ensimmäiseen niittynsä? Siksikö, että vaikei vanha enää muuta jaksakaan, hän sitä kuitenkin yhä vielä hoitelee, sen joka syksy purkaa ja heti ensi sulien tultua käy sulkemassa? Niitty metsän keskessä, niitty aamun hienossa sumussa, joka on notkosta noussut ja kietaissut harsonsa pajupensaiden tukkaan, niitty, josta jänö juuri lähti siinä yönsä tepasteltuaan ... ojaupuro lirittää läpitsesi ja viikatteen jäljet kulkevat laidasta laitaan,—missä on *sinun* salaisuutesi?

Lato tuolla on sinun salaisuutesi, lato tuolla vähän ylemmällä maalla metsäniemen kainalossa, puoleksi metsän peitossa. Totinen on se ja samalla hupainen, vinosuu ja viisaan näköinen, milloin vähän kallellaan, milloin nokallaan, milloin selkäkenossa. Jotain mietit, lato, jotain hautelet mielessäsi, niinkuin huuhkaja, joka silmät suurina kuuhoottaa pötkelönsä päässä. On kuin kätkeyitä tietäisit, kuin aarteita vartioisit, ja siksi lienet niin itsetietoinen ja itsestäsi varma. Talonpojan suurimman aarteenhan kätketkin, hänen taloutensa turvan, sen, minkä hän korvesta löysi ja korpeen kätki, uskoen sen sinun hoidettavaksesi, niittynsä sadon. Kerran vuodessa hän tänne saapuu, kesän kauneimmillaan ollessa, ja ympärilläsi on silloin valkeiden pukujen vilkettä ja hiottavain viikatteiden helkettä ja iloista aherrusta luokopäivinä ja nuorten temmellystä kahisevissa heinissä ja patain porinaa

tulella ja kontteja ja leilejä riippumassa nurkissasi. Olet kuin emo poikiensa keskessä, joita elätät. Eikä rypäleiden korjuu etelän viinimaissa ole juhla suurempi kuin kesäinen luokojuhla. Täytesi saat ja vielä pieleksenkin kuin suojaksi suusi eteen, ja ruuhotat siinä niin pullollaan, että näyttävät kylkiluusi longistuvan... Tuketaan sitten ovesi, huolellisesti ja hellästi, ympäristösi haravoidaan puhtaaksi, jäät taas yksiksesi oman onnesi nojaan. Mutta ei kukaan uskalla käydä aarteitasi ryöstämään, sillä lukitsematon sisältösi on lailla suojattu paremmin kuin miljoonamiehen raha-arkku... Tulee talvi; ajaa hevonen häkkineen eteesi, tyhjenet vähitellen ja jää vain rippeitä jäljelle jänöjen ruuaksi, mutta itsellesi ei mitään. Nurkkasi nietostaa, ja viima juoksuttaa lunta raoistasi sisään. Silloin on minusta, kuin olisi sinulla nälkä ja vilu... Mutta nyt olet vielä täyden ja tyytyväisen näköinen... Jää siihen taas, tervehdän sinua aina ohi kulkeissani kuin viljelyksemme pyhättöä! Näin temppeleitä laakerilehdoissa, näin pyhän neitsyen kappeleita aidatuilla alueillaan maailman kauneimmilla rannoilla—en missään tuntenut tunnetta niin harrasta kuin pistäytyessäni vanhan isännän veräjältä hänen niittypyhättönsä, jonka laidassa latoräässynä seisoo...

Metsä on niityn takana. Seisoo jylhänä ja koskematonna, kuuset kuin vahtisotamiehet pitkin rintamaa, niinkuin tahtoisivat sanoa: älä tule, ellet tunnussanaamme tunne!

Luulenhan tuon tuntevani ja pistän jalkani salamyhkäiselle polulle. Totinen alakuloisuus se on metsän tunnussana, tyynen mielen rintaan kätkeytynyt surumielisyys se on metsän mieliala. Ei se sitä ilmoittele, ei sitä vieraille valita, mutta sinä tunnet sen, etkä tahdo sitä kysymyksilläsi häiritä. Oma on metsällä elämänsä, omat taistelunsa. Korkealle kohoo hongan latva, ylös pilviin pyrkii kuusen huippu kuin kirkon risti, syvälle maahan ja laajalle ympärilleen tunkee se juurensa salaisiin kätköihinsä. Omia asioitaan se haastaa, omia huoliaan humisee, omia vihojaan ärjyy minun mielialoistani välittämättä, mutta painaen minuun aina omansa. Ei minulla surua niin suurta, ettei metsän ilo sitä haihduttaisi, ei iloa niin äänekästä, ettei metsän murhe niitä vaientaisi. Kuinka ne uskaltavat sinun kimppuusi käydä, kuinka iskeä aseensa sinun kylkeesi? Minä en uskaltaisi, minä, joka kuljen täällä kuin joka askeleella lupaa kysyen ja anteeksi anoen joka oksalta, joka jalkani alla taittuu tai jonka taivutan tieltäni päästäkseni menemään. En näe, antaneeko, ei sano, olenko suosittu, mutta sen tunnen, että on tänään ystävällisellä tuulella ja sallii itseään ihailla... Ja enkö ihailisi teitä, te metsän tyttäret ja pojat: sinä keltalehtinen koivu, sinä punainen pihlaja ja haalea haapa, jotka seisotte teitten risteyksessä ja varistelette lehtiänne näreneitosten tukkaan, jotka juurianne lämmittävät?

Astelen polkua, en kysy, minne vienee, eikä minun tarvitse sitä tietää, sillä kaikki saattavat ne minut samoille perille. On aina niinkuin joku minua katselisi milloin toiselta, milloin toiselta puolen tien. Tiedänhän, että se on lampi, se tuttu lampi hietasten harjujen välissä, jolle olen sadat kerrat kulkenut. Mutta en koskaan osaa oikein sanoa, milloin sen kohtaan, minkä tienkäänteen kohdalta se alkaa välkkyä ja milloin se eteeni ilmestyy. Joka kerta on se kuin eri paikassa, joka kerta on siinä eri ilmeensä, metsän itsensä mielialan mukainen. Mistä se siihen on syntynyt ja minne se valuu? Kysy, missä on silmällä lähteensä! Sammuneeko koskaan tämä metsän silmä? Silloinko, kun metsä on maahan hakattu ja suot kuivuneet ja ojat kaikkiin notkoihin kaivetut? Kaiheksi sammal silloin kasvaa sen kalvoon, ja se rypistyy kokoon ja muuttuu surkeaksi suohaudaksi. Silloin on metsä sokea. Mutta vielä on aikaa siihen—ja ehkei se koskaan tapahdukaan— vielä uivat sen mustassa vedessä ahvenet, niin isot kuin olisivat siinä aikain alusta yhtä kokoaan kasvaneet... Tuossa on vanhan isännän vuotava venhe ja rykelmä vitsamertoja kuusen oksassa.

Jää siihen, lampi, laineitasi lipattamaan, minä lähden tietä, joka päättesi kulkee, nousemaan lehtoon, joka rantarinteelläsi kasvaa.

Synkkä oli Luojan mieli ja rypyssä oli hänen otsansa, kun alavaan korpeen kuusen siemenen kylvi—poutainen oli hänellä päivä ja hymyssä huulensa, kun sirotti sormiensa lomitse koivun ja tuomen ja haavan ja pihlajan siemenet. Ja sen tähdenkö ei lehto koskaan sure, vaikkakin joskus huoliaan huoahtee? Ja senkö tähden närekin, raskasmielisen kuusen tytär, lienee tuossa iloisempiensa seurassa käynyt avomielisemmäksi ja onnellisemmaksi, ja näyttää siinä koivahaisen morsianna tyytyväisenä ahopyörylän ympärillä tepastelevan.

Lehto aina näkyjä näkee ja niitä muillekin näyttää, katselee aurinkoisilta rinteiltä yli muun metsän ulos muihin maailmoihin, ja antaa haaveilla herkän mielensä. Siinä aamutuuli ensiksi unesta havahtuu, sitä Koitar ensiksi koskettaa, siinä illan tuuli heittää hyvää yötä ja rusko viimeksi viihtyy. Lehto rakastaa maailmaa kaukaa katsella—ja niin minäkin.

Täältä näkyy, tästä kukkulan rinteeltä, joka hiljalleen on kohonnut yhä ylemmäksi alavalta maalta, näkyy koivunrunkojen välitse tasainen metsäinen alanko ja sen takana taloinen kylä ja kylän takana järvien juova. Alkavat herätä tuolla alhaalla, kuuluu varstojen pauketta riivistä, tyttö houkuttelee lehmä pihasta niittyyn, ja vasikat ynyvät, laiva huutaa lähtöään jossakin saarien takana, karryjen rattaat kolisevat maantiellä...

Se on viljeltyä seutua tämä, kylä ei ole kaukana, mutta kuinka pieniltä näyttävät pelot tuolla metsän rinnassa ja kuinka vaikeasti kuuluvat äänet, niinkuin olisivat eksyneen huudahduksia erämaassa!

Se ilahuttaa minua, tunnen siitä kuin vahingon iloa, etteivät ole luontoon sen suurempaa lovea saaneet, vaikka ovat miespolvia sen kimpussa olleet. Vielä on metsiä maassani, vielä on tilaa liikkua, vielä autioita taipalia kulkea, tarvitsematta ketään tavata. Vaikka ikäni tässä istuisin, eivät löytäisi, elleivät koko pitäjätä yhteisiin ajoihin soittaisi. Ei ole koko maailmassa sitä ihmistä, jolla olisi etäisintä aavistusta siitä, missä olen ja kussa kuljen.

Aika kuluu, mutta en tiedä sen menosta. Taivas on pilvessä, hienossa syysharsossa ja ilma tyven. Lieneekö aamiaisen aika, lieneekö päivä jo puolillaan. Äänet ihmisten liikkeestä kylässä enenevät. Joku on ilmaantunut tuonne metsään, kulkee siellä ja hoilottaa ja alkaa puuta hakata. Pelloilla kynnetään, ja kyntäjät huutavat hevosilleen, maantiellä ajavain rattaiden rytinä monistuu, höyryvenhe on tulossa kylän rantaan, ja kuulen sen koneen tykytyksenkin. Teeret ovat lakanneet kuhertamasta, ja kaste on haihtunut ahon kiviltä. Tuulahdus kylästä päin tuo äänet yhä selvemmin kuuluviin. Ihmiset ikäänkuin ulottavat aherruksensa tuntosarvia yhä lähemmä. Aamun koittaessa hallitsi metsä, eikä muuta tuntunut olevan olemassa. Päivän edeten on kuin viljelys pyrki painamaan siihenkin vaikutustaan. Ja se kuin ahdistaa rintaani ja masentaa mieltäni.

Ja silloin tiedän minä hetken tulleen tästä poistua.

Ahertakaa, tehkää työtänne, muokatkaa maatanne, nakertakaa metsän reunaa, viljelyksen hiiret ... minä painun yhä syvemmälle, lasken vaaran välihimme, tuolla haukahtaa jo hallini. Riennän oravieni iloihin, pyytteni pyrähtelyihin, jänön kanssa kilpasille ... unohdan oravat, pyyt ja jänikset, ja käyskelen polkuja ja porkkaan soita ja kiipeän kukkuloita, muistamatta, missä kuljen ja mitä varten...

Vasta päivän maille mennessä palaan taas tätä samaa tietä kotiini. Tapaan kukkulalta katsoen kylän taas yhtä etäisenä ja pienenä kuin aamulla. On niinkuin ei sitä olisi eikä olisi koskaan ollut; niinkuin ei tämä metsäni siitä olisi tiennyt. Tapaan lampeni iltahämärässä yhtä levollisena kuin aamulla, korpi on yhtä totinen, ja niitty ja lato ovat yhtä salamyhkäiset. Astun taas veräjämästä ulos yhtä hartaana kuin taannoin siitä sisään, äsken kuin kirkkoon, nyt kuin kirkosta pois ... ja pääsen yhtä huomaamatta riihen ja pajan ohi pihaan kuin aamulla pihasta ulos.

Tulee ihmisiä luokseni, kun näkevät tulen ikkunastani tuikkavan, ja puhuvat minulle päivän tapahtumista ja kylän kuulumisista. Hajamielisesti heitä kuuntelen, mieli vaelttaa metsässä, ja huomenna vaellan siellä taas minäkin.

Jos joskus jäisin pois, eikä kuuluisi minua tulevaksi, sieltä minut löydätte, jos hakea haluatte, taloni takalistolta. Sitä yksin olen elämässäni oikein rakastanut, rakastanut niin, etten sen vastarakkautakaan kaivannut. Siellä, sen helmassa olen kaiket aikani onnellisimmin elänyt ja sen helmassa soisin kuolevanikin kerran.

METSÄNNEIDOT

Näin sanoi Mielikki, metsän emäntä, tyttäriilleen Tapiolan neidoille:

—Huomenna on juhla jalo Metsolassa. Se Suuri Jousimies, metsänkävijäkansan kaunehin uros, on lähtenyt liikkeelle, näille maille metsästelemään. Metsä nyt hienoimpaan asuunsa asettakaa, itse itsenne parahimpiinne pukekaa! Tervetulleena vieraana on hänet vastaanotettava!

Käsiään yhteen lyöden hypähtivät ilosta metsän immet, ja toivo täytti taas heidän rintansa siitä, että kun tulee, ehkei lähdekään, ehkä Tapiolaan taloksi jää eikä koskaan enää omille mailleen palaja. Sillä kaikki rakastavat he häntä, vaikkeivät ole vielä saaneetkaan häntä likeltä nähdä eivätkä itse hänelle näyttäytyä ... kaukaisittain vain hänen eteensä riistaa ajaa.

Niinkuin tilhiparvi hopeatiukusiaan helistäen pyrähtää pihlajan latvasta lentoon, pyrähtivät impyet työtä käskettyä tekemään. Vaaralta vaaralle, poikki soiden ja pitkien kannasten ja vesien varsien ja ristiin rastiin halki salojen sinisten vetelivät he utuiset lankansa utuisista kuontaloista, joista ei kulje yli eikä ympäri riista minkään näköinen. Ja kun olivat aituuksensa valmiit, niiden sisään simahuulin huhuten karjansa ajoivat ja veräjät umpilukkoon lukitsivat. Ken ei taipunut mielisuosioilla tulemaan, sitä vitsoilla ajoivat, pihlajaisilla piiskoilla, jotka olivat tuolta puolen Tuomivaaran taitetut. Mielikki itse karisteli koko päivän viimeisiä lehtiä puista ja seuloi härmää oksille ja huurua maahan. Tapio rakenteli siltoja soiden ja salmien poikki, ja ennen iltaa ulvahtelivat jo siintävät selät, kun hän kultaisella kurikallaan rannoilta ja niemien nenistä koetteli, kestäisikö jo jää vieraan yli kulkea. Ja niin oli kaikki valmiina saapua salojen sulhon.

On varhainen aamuyö, salo nukkuu tuikkavan tähtitaivaan alla, jota ei heikoinkaan rusko vielä valaise. Tapio ja Mielikki lepäävät vielä naavaisilla vuoteillaan, mutta tyttäret jo valvovat ja odottavat aamun ensi koittoa ja Suuren Jousimiehen liikkeelle lähtöä nuotioltaan, jonka ääressä hänen tiedetään yötään viettävän. Pimeä on vielä Tapiolan tanhualla, jossa he aittain ja pirttien väliä häärivät ja vähän vähä pysähtyvät ulos pimeän sisään tuijottamaan, eikö tulisi viestin tuoja, valkea huuhkaja, joka tapiolaisten yöllisenä airueena liikkuu.

Alkaa silloin kaksi kellankiiltävää pistettä loistaa pimeässä, ja siiven havinan kuulumatta istahtaa yölintu pötkelön päähän, joka on sen lepopaikaksi pyhitetty, keskelle pihamaata.

Neidot kyselemään:—Mitä näit?—Mitä kuulit?—Mitä tiedät Suuren Jousimiehen nuotiolta kertoa?

Huuhkaja heille haastamaan:

—Niemen kainalossa, lahden rannalla, tuolla puolella vesien on nuotionsa kuivaneen kelohongan juurella, jonka Ukko itse on Tapion pyynnöstä nuolellaan maahan pirstonnut metsänkävijäin helposti saatavaksi. Komea on mies, sankari varreltaan, ei ole ennen metsämiestä moista näillä maille nähty. Oksalla istuin ja metsän pimennosta katselin: selällään lepäsi havujen päällä, pitkä tukka kaulaa suojaasi ja tuuhea parta rintaa, joka tynesti kohoili. Ei teillä, tyttäret, milloinkaan vierasta hänen vertaistaan: pitkä kuin harjun honka, solakka kuin solkikoivu—sulhasenne!

Myhäilevä ilo liekehti airuen silmissä, sillä vaikka ukko totiseksi tekihe, oli tapansa leikkiäkin laskea tyttösten kera. Mutta tytöt yhteen ääneensä huutamaan:—Riennämme katsomaan! Käymme likeltä näkemään, ennenkuin emäntä nousee!

Vaan silloin huuhkaja torumaan:

—Ei ole lupa lähteäkseenne! Ei ole lupa lähteäkseenne! Kaukaa katsonette, kauemmitse kiertänette!

—Näitkö silmänsä, huuhkaja?

—En nähnyt, en tohtinut! Kun liikahti, lähdin. Jos silmänsä minuun sattui, siihen hoiperruin oksalta, sen tiedätte.

Vavahti Tapion tytärten rinta, ja lähtemättä jäivät, eteensä alas korven pimeään tuijottivat. Suloista olisi ollut heidän Suuren Jousimiehen syliin hoipertua, hänen silmänsä nuolien satuttamana.

Mutta eivät he koskaan saaneet tuhonsa uhalla metsämiestä nähdä eivätkä hänelle näyttäytyä, vaikka salainen lempi heidän sydämissään häntä kohtaan ei koskaan kytelmästä lakannut.

Heikko rusotus kuumotti kaukaa metsän sisästä.

–Nyt on noussut, nyt tultansa terästelee aamua odottaessaan, sanoi huuhkaja. Samassa ilmaisi hiljainen vartioteeren kuherrus ylhäältä Tuomivaaran laelta, että jo aamukin sarastaa.

Kiire tulee Tapion tyttärille, haihtuva haaveet, eivätkä he taaskaan enää muuta ajattele, kuin mitenkä saisivat paikat kuntoon toivotun taloon tulla. Jo on aika riistan päivämakuulle mennä, jo toisen nousta ja kunkin oikealle sijalleen asettua, että erämies etsimättä edestään löytäisi.

Ja laumoittain lentävät linnut osoitettuihin urpupuihin, jänöt painautuvat näköisille paikoille, ja oravat lähtevät varpua pitkin metsämiestä vastaan juoksemaan. Tuokiossa on kaikki tehty, hetkistä ennen aamun päiväksi valkenemista, sillä niinkuin pakenee sumu tuulen tieltä, niinkuin lentää pilvi puiden yli, niin kiittää metsänneitojen lauma alas vuorelta askareilleen salon sisään ja yhtä pian sieltä takaisin Tapiolan tanhualle, ollakseen taas valmiina apuun rientämään, kun Suuri Jousimies ajonsa aloittaa.

Jo tulee toinen viestintuoja, Metsolan päiväinen airut, kokko, ilmojen kuningas, ja kertoo vieraan jo nuotioltaan nousseen, suortuviaan sukineen, peseytyneen ja loihduja lukien uhrihopeitaan lähteeseen sirottaneen. Ja kohta lentää kolmas, närhineito, metsän kaikkien kummien katselija, ja huutaa näreen oksalta nähneensä, miten joustaan tarkasteli ja nuolia viinestään valitsi, ja liikkeelle lähti.

–Minne lähti?

–Tänne lähti, yli vesien tullakseen.

–Oliko ison riistan nuolet vai pienen?

–Kaiken riistan oli aseet: orava ja lintunuolet, hirvinuolet, karhukeihäät, kaikki on varustellut, kaikkea pyytää.

–Kaikkia pyytää ja kaikki saakoon! huuhahtivat neidot.

Aamu on koittanut ja koitto päiväksi valjennut. Ennen muita alkavat rusottaa Tapiovaaran huippuhongat, sitten luo yhä helottava taivas kuulakan ilman läpi hohteensa alempana oleviin metsäisiin mäkiin ja sieltä alas soihin ja järviin, jotka kierinä kiiluvat huurteisten salojen keskellä.

Hän on lähtenyt nuotioltaan tuolle puolen vesien ja kulkee yli silloitetun salmen Tapiolan mannerta kohti. Notkea on käyntinsä, solakka vartalo huojahtelee, hieno jää ulvahtelee jalan alla.

Ihmeissään katselee metsämies ihania erämaita, jotka hänen eteensä aukeavat. On hän joskus ennenkin näillä mailla kulkenut, näistä vesistä yli astunut, ei koskaan ole Metsola hänelle näihin pukuihin paneutunut. Vaarat palavat aamun tulessa kuin unessa aavistettu taikamaa, härmä puissa kimmeltelee, kuura maassa kiiltää, medelle haiskahtelee metsä, ja niin on kuin kantelet ilmassa soisivat. Jo ymmärtää hän Tapion taivuttaneensa, jo metsän Mielikin suosion saavuttaneensa.

Mustanaan ovat urpukoivut teiriä täynnä, ja ne odottavat kuin kypsät hedelmät puusta pudottajaansa.

Ei sitä niittynientä, ei sitä suosaarekettä, josta ei jänön valkea turkki näreen juuresta paistaisi ja mustat silmät valkkaisi.

Satanaan juoksee oravaisia oksilla, eikä lakkaa halli haukkumasta, kerran vainun päähän päästyään.

Kuin koiria kylän kujilla hypähtelee repoja polkujen poikki—ja ammutaan; ja ajamatta kurahtaa ilveksiä puihin—ja pudotetaan!

Sataisena keikkuu saalis hänen ympärillään, tuhantisena Tapion karja.

Posket palaen, silmät terävinä tähystellen ja jousi aina jänteessä ja jänteet aina joustavina vaeltaa hän, ihastellen uusia saaliita ja uusia maita, jotka saalista antavat, mutta eniten ihastellen omaa kätensä kantavuutta, oman silmänsä tarkkuutta ja oman onnensa antia. Ei ole miestä metsän kävijätä hänen vertaistaan, ei toista, joka tietäisi, niinkuin hän, missä on salo saalihisin, missä maa eräisin etsittävä.

Sillä hän ei näe, että kauniina kaarena kulkee hänen kahdenpuolensa Tapion tyttärien jono, ajaen riistaa hänen eteensä ja estäen sitä pois pakenemasta. Pihlajaisilla virvoillaan ohjaavat Metsolan paimenet karjaansa, ja mikä ei viittauksista välitä, sille ilmaa soittavat, ja mikä ei siitä säikähdä, sitä selkään sipaisevat. Ei hän tiedä, että Tapio ja Mielikki kukin kuusensa alla Tuomivaaran rinteellä istuen hänen kulkuansa seuraavat ja sinipiikain ajoa ohjaavat ja lähettävät närhinsä neitosille sanaa viemään, että tietäisivät, missä jousimies menee ja minne heidän on saalista hänen eteensä ajettava. Ei hän ajattele muuta, kuin miten saisi uutta otetuksi ja miten saaliskokonsa yhä suuremmaksi kasvamaan. Ei ajattele antajan kiitosta eikä haltiain hyvitystä.

Itseensä tyytyväisenä on hän istunut ahon keskelle vastapäätä Tuomivaaraa saalistaan lukemaan, joka jo alkaa hartioita painaa. Uupunut hän on, mutta yhä pitäisi mieli enempiä saamaan, jos vain jaksaisi kotiin kantaa. Mutta liian kaukana on majansa hänen tänne saakka säiliötä tehdäkseen. Ja hän päättää, oravansa, jänönsä, kettunsa ja ilveksensä nyljettyään, lähteä pois, toiste taas palatakseen.

Mutta sill'aikaa kun hän näitä toimii ja hyvillä mielin hyräilee, lähestyvät metsänneidot ahoa, piiriään pienennellen. Ei kukaan ole saanut häntä nähdäkseen, mutta oudosti sykähtää heidän sydämensä, kun kuulevat hänen askelensa, ja kummasti vihlaisee rinnassa, kun hän koiraansa viheltää. Liikahdus kulkee läpi koko heidän jononsa, kun jousi helähtää ja nuoli vinkuen lentää, kiinni he sitä kilvan lennosta tavoittavat säilyttääkseen sen Suuren Jousimiehen muistona Tapiolan tyttöaitoissa, jonne metsämiesten kaikki kadonneet nuolet joutuvat... Mutta nyt on rohkea, hillitön halu heidän rintansa täyttänyt saada nähdä hänet ja hänelle näyttäytyä. Tuossa hän on lähellä, ei ole kuin näreikkö välissä, näreikkö tosin tuuhea, mutta matala... Hän kuuluu haastelevan hallilleen ... jo nousevat he varpailleen ... ja kaujojansa kurkottavat... Silloin kuuluu kaukaa huuto ylhäällä ilmassa, Tapion varoitus tyttärilleen, ja pelästyneenä parvena pyrähtää tyttärien lauma lentoon, ja ilmassa on hetken aikaa havina niinkuin lintujen lentäessä, kunnes se heikkenemistään heikkenee ja tyttäret kyyhkysparvena kokoontuvat Tapiovaaran rinteelle.

Alakuloiseksi käy taas impien mieli. Eivät saaneetkaan nähdä, eivät näyttäytyä hänelle, jota jokainen sydämessään lempii.—Ei hän huoli meistä, ei meitä ajattele, ei meitä muista, ei aavistanutkaan lähellä olevamme, ei lähtöämme kuullut eikä edes silmiään nostanut. Pois laittautuu tuolla lähtemään, ei koskaan enää ehkä tule takaisin tänne, ja jos tuleekin, muuanne on Tapio meidät jo ehkä vienyt. Ja yhä murheellisempi on impien mieli niinkuin illastuvan auringon, joka jo mailleen painuu.

–Kun saisimme edes huomiseksi jäämään!

–Hirven hänen eteensä lähetämme!

Ja tuiskuna rientävät toiset parasta elättihirveä Tapiolan haasta päästämään, sill'aikaa kuin toiset taas jonoon asettuvat häntä metsämiestä kohden ajaakseen. Sen jos kaataa, ei jaksakaan yksin kantaa, vaan luo täytyy yöpyä ja tänne huomiseksi jäädä.

Mielikki näkee tyttäriensä tarkoituksen eikä tahdo kieltää heiltä, mitä kerran lupasi, että milloin mieleisensä metsämiehen kiertänevät, sille saavat karjastaan parhaan antaa. Mutta toisin panee hän peuransa juoksemaan, toisin tyttäret tahtoivat. Tyttäret hänet suoraan aholle ajaisivat. Mielikki ohitse ohjaa, ettei saa Suuri Jousimies häntä kuin vilaukselta silmätä. Kaiken muun unhottaen hän koirineen suuren saaliin jälkeen rientää. Poikki vaarojen, harjuja pitkin ja yli vesien harppailee hirvi tuon tuostakin pysähtyen koira vastustelemaan. Mutta niin pian, kun metsämies on päälle pääsemässä ja joutaan virittää, lähtee se uuteen juoksuun, metsänneitojen houkutusluodoista huolimatta. Sillä lupaa kysymättä ja haukkain varoittavista luodoista enää välittämättä ovat tyttäret jälkeen lähteneet ja siirtyvät vaaralle ajoa seuraten ja odottaen hirven uupumista.

Yhä kauemmas painuu hirvi pois päin Tapiolan tanhuvilta Suuren Jousimiehen kotia kohti, jossa päin ovat Pellervon peltoiset maat ja jonne metsänväen ei koskaan ole asiata mennä, eivätkä mene. Jo näkyy savu nousevan Jousimiehen majasta tuolta puolen Rajajärven, mutta yhä jatkaa juoksuaan hirvi. Hätäillen huhuavat ja houkuttelevat neidot nimikkoaan takaisin, että kääntyisi, ettei enää etenisi, ei

yli järven juoksisi. Mutta kintereillään koira puhaltaa hirvi rantavaaralta järven kierälle jälle, siihen keikahtaa, jalkansa taittaa ja Suuren Jousimiehen kädestä surmansa saa.

Vaaran laella istuvat immet tähystämässä ja näkevät naisen tulevan tuvastaan järven niemestä vastapäätä ja jousimiestä vastaan rientävän, näkevät hänen käsiään yhteen lyövän ja kuulevat hänen ihastuksesta huudahtavan:

–Kenen ihmehen onnella sait saaliit moiset?

Ja tyytyväisesti hymyillen vastaa metsämies:

–Sinun onnellasi lienee annettu, mikä ei ole omallani otettu!

Kovin käy pahaksi metsänneitojen mieli, kovin kirvelee heitä Suuren Jousimiehen kiittämättömyys. Vai hänen naisensa onnella! Sen onnella, tuon, joka kotona istuu ja valmista odottaa, sill'aikaa kun he hänen koiranaan kulkevat.

–Se hänen koiranaan kulkekoon!

–Ottakoon sitten omalla onnellaan!

–Ottakoon vain naisensa onnella!

Kateus kalvaa, pettymys jäytää metsänneitojen mieltä heidän istuessaan illan hämärtäessä vaaran rinteellä vastapäätä Suuren Jousimiehen tupaa, josta tuli tuikkaa hänen naisensa nuotiolta toiselta puolen järven. Punaisena ruskottaa taivas, tuulta ja sadetta ennustaa ilma. Ja kun metsänneidot pimeän tullen puitten latvojen päällitse hajanaisina parvina kotiinsa kiitävät, pauhaa jo myrskynä syksyinen metsä, susina ulvovat tuulispäät ja luokkina huojuvat hongat. Irti repii myrsky järvestä jään, irvistelevin ikenin ärjyvät aallot Jousimiehen rannassa, ja hänen tupansa tutisee hajotakseen. Peikkoina kiljuu Tapion tytärten paha mieli sen ympärillä, ja vitsoina ruoskii heidän vihansa viima lunta ja räntää sen seiniin. Eikä uskalla hän kolmeen päivään eikä kolmeen yöhön ovestaan ulos astua.

Mutta kun ovat aikansa raivonneet, niin uupuvat omaan vihaansa ja lauhtuvat lempeiksi. Ja kun Suuri Jousimies tyynen aamun valjettua taas lähtee liikkeelle, on Tapiolassa juhla jälleen, ja ovat metsänneidot unohtaneet vihansa metsämiehen naista kohtaan siitä ilosta, että saavat taas häntä palvella ja hänen eteensä riistaa ajaa.

Ja vaikei metsämies heidän apuaan oivallakaan ja vaikka hän yhä vain omalla onnellaan ylpeilee, niin eivät sitä pahakseen pane siinä toivossa, että kerran saisivat hänet Tapiolaan talveksi jäämään ja että saisivat kerran hänet nähdä ja hänelle näyttäytyä.

Kerran he sen saanevatkin, mutta silloin on hänen viimeinen metsäpäivänsä tullut ja silloin häntä turhaan naisensa vartoo. Mutta silloin on suru Metsolassakin, ja kyyneliä vuodattaen kantavat neidot havuja hänen vuoteelleen, jossa hän kaatamansa kontion vieressä viimeistä untaan nukkuu.

METSÄPOLKU

Se eroaa salaisesti suuresta tiestä ja lähtee palaneen puun juuritse menemään sydänmaata kohti. Hevosella ajajat eivät siitä välitä, eivät sitä huomaakaan, ja monet niistäkin, jotka jalkaisin kulkevat, valitsevat kernaimmin valtatie. Mutta minulle on metsäpolku maani kauneimmat näköalat näyttäneet ja vienyt minut luonnon lumotuimpiin pyhättöihin—ja sentähden minä sitä kuljen.

Se ei ole näyttäneet minulle kaupunkeja eikä komeita kirkonkylä, ei ole vienyt minua herrain kartanoihin eikä laajojen viljelyksien luo, vaan se on kuljettanut minua ohi armaiden ahojen, poikki salamyhkäisten soiden, läpi ikuisten erämaitten, yli vaarojen, pitkin puroja ja metsäjärvien rantoja ja pysähtynyt kanssani metsämökin veräjälle, uudistorpan tuvan perään ja vielä siitäkkin sivu vienyt. Se on ollut minulle opas oiva ja ystävä uskollinen, ja vaikka olen sen usein unhottanut, muistan sen kuitenkin joka kerta, kun tahdon loihtia eteeni kokonaiskuvan maastani, siitä maasta, joka on *minun* maani.

Sillä ei ole polkuni tavallinen tie, itsestään tietämätön, vaan se on elävä olento, joka tietää, minne vie ja mitä näyttää. Minusta näyttää siltä, kuin se tietäisi, mistä tulee ja minne menee, ja siitä näkee, miksi se on sellainen eikä toisenlainen. Sitä ei ole tekemällä tehty, vaan se on syntynyt, itsestään syntynyt, itse itsensä kulkenut. Se ei kulje niinkuin umpisilmäinen maantie, minne ihmiset sen vievät, eikä niinkuin rautatie, joka lyö päänsä kallioon tai puhkaiseikse sen läpi. Ken omilla jaloillaan kulkee, niinkuin metsätie, se kulkee katsellen, varoitellen ja voimiaan säästäen. Sentähden se aina on suora, vaikka näyttää mutkittelevan, sentähden se ei uuvuta ystävänsä, joka sitä seuraa, vaan hoitelee häntä ja helpottaa hänen vaivojaan. Se ei aja suohon lyhintä tietä hakiessaan laveimman paikan yli, vaan vainuaa jo kaukaa kaitaisimman ylimenon ja sinne johtaa. Se koettaa aina saada kovaa maata jalkasi alle, hakee harjuja ja välttelee veteliä ja likaisia paikkoja. Se on se, metsäpolku, joka on keksinyt sananlaskun: »parempi virsta väärään kuin vaaksa vaaraan». Ja kuinka taitavasti se vuorelle nousee! Ei koskaan kapua rinnettä suoraan ylös, mutta aina kuitenkin löytää lyhimmän ja helpoimman matkan, ottaa kuin varkain vastamäestä voiton. Saatat luulla sen mutkittelua seuratesasi, että se on unohtanut aikeensa, suuntansa muuttanut ja kääntynyt takaisin alas; saatat siitä suuttua ja lähdet omin päisi nousemaan: töksähdät kohosuoraan kallioon tai joudut läpipääsemättömään rytöön ja löydät polkusi, joka on kyllä kaaren kiertänyt, mutta joutunut jo ennen sinua sinne, minne pyrit. Seuraa häntä, älä epäile, ja saat olla varma, että se vaaran laelle vietyään sinulle kauneimman näköalan näyttää. Se siinä samalla vähän laajenee, haaraantuu, niinkuin olisi itsekkin seisotellut ja maailmata katsellut—ja katseltuaan lähtee se tyytyväisesti ja tyyneesti luikertelemaan alas kuin metsäpuro puitten lomitse. Se ei rakasta yksitoikkoisia maita ja välttää ikäviä seutuja minkä voi. Jos vain suinkin sopii, pistäikse se katsomaan lehtoja, niittyjä, latoja ja lampia. Jos on kaski tai pelto metsässä, niitä se tervehtää. Jos on lähde, sen kautta se kulkee. Eikä se aukeallakaan linjaksi muutu, vaan polveilee ja kaaria tekee. Metsä on täynnä mittarien linjoja, mutta niille ei koskaan polkua synny. Vaan osaa se silti olla tarmokas ja pitää puoliaan, jos tarvitaan. Jos sen on jostakin mentävä, ei mikään voi estää sitä tahtoaan täyttämästä. Parhaan niitynkin poikki on sen päästävä, yli kylvetyn pellonkin, ei väisty väkivallalla millään, silloin kun se kerran on oikeutensa oivaltanut.

Eikä sitä tahdokaan häiritä se, jota se palvelee. Metsän mies, korprien asukas on hienotunteinen ystävänsä kohtaan, tuota opastaan, jota jo hänen esi-isänsäkin seurasivat ja joka on osa heidän elämästään. Jos hänen täytyykin polkunsu kohdalle kaski hakata ja aita panna, rakentaa hän siistit veräjät ja astinlaudat, eikä tien paikkaa polta eikä kylvä. Ja jos tie on suolle sortunut tai vetelään paikkaan uponnut, heittää hän pitkät puut hetteeseen ja niiden avulla ylös auttaa. Ja jos on tie eksynyt itsestään, niinkuin saattaa sillekin tapahtua, kun se on saanut liian kauan yksin elellä ja unhotuksiin joutua, takoo hän pilkat puihin ja auttaa sen taas uudestaan syntymään.

Aina luulisitkin metsäpolun yksin olevan, erakkona elelevän. Sillä harvoin on metsätiellä vastaan tulija, ja aina on siinä hiljaista. Jos joku kulkeekin, et sitä kauan näe, et kauan kuule, pian

hän tienkäänteeseen katoaa. Ja kuitenkin kuulee metsäpolku asioita paljon ja näkee monenlaista. Kaikkien salaisuudet se saa tietää ja kaikkien luottamuksen ottaa vastaan. Sen hakevat sulho ja morsian kaulakkain kulkeakseen, sille karjatyttö heläyttää ilonsa ja sille huolensa haastaa. Se näkee karjan, näkee paimenet ja metsämiehet, linnut sitä pitkin piipertävät, jänö pitkät matkat pukki sen selässä ja kernaasti valitsee sen vieressä makuunsa, sillä tie on sen paras liittolainen ja viepi ohitse vainoojat: ketut ja koirat. Mutta suurimman huvin tuottaa sille orava, joka laskeutuu alas varvulta ja juosta vikittää männynkerkkä suussa, ponnahtelee ylös puihin ja istahtaa kannon päähän käpyä nakertamaan.

Kuinka vaatimattomasti se taloon tulee, metsäpolkuni, kuinka hienotuntoisesti pistäikse sisään piennarta myöten jostakin aidan nurkkauksesta! Suuriin taloihin, herrojen komeihin kartanoihin se tuskin ollenkaan uskaltaa, katoa yht'äkkiä ja ilmautuu vasta toiselta puolen talon metsästä, jonne on joutunut, miten lienee, joko kierrellen taikka maan alitse kulkien. Ennen se väistyy kuin itsenäisyytensä menettää ja muuttuu sannoitetuksi kujatieksi. Mutta mökkitaloon se käy kuin kotiinsa, astelee tuttavallisesti ja pelkäämättä aina pirtin oven eteen ja tekeytyy emännälle hänen aittatiekseenkin nurmisen pihamaan poikki. Siinä se viihtyy ja siinä se viipyy ja lähtee siitä yhtä ehyenä kuin siihen tulikin.

Tulleeko kerran meillekin aika, jolloin kaikki metsätiet ovat maanteiksi muuttuneet? Koittaneeko päivä, jolloin sydänmaan koukertelevat, varjoiset polut ovat suorina, pölyisiä kärrykujia?

Silloin eivät ihmiset enää notkein jaloin ja pystyin päin kulje, vaan vaeltavat selkän koukussa ja aivot uuvuksissa yksitoikkisista etäisyyksistä, leveää suoraa linjaa, jossa virsta tuntuu pitkältä kuin penikulma. Lyhyt on pitkäkin taival metsäpolun kera kulkea, sillä joka käänteessä herää uusi toivo perille tulosta. Pitkä on maantiematka, jossa päämaali näkyy, mutta näyttää aina olevan kauempana kuin onkaan.

Ennen oli elämäni maantie, jota rattailla retuuttelin kievarista kievariin ja kaupungista toiseen. Käännyin pois niiltä teiltä sen palaneen hongan kohdalla ja kuljen nyt metsäpolkua pitkin kohti kaikkisuuden korpea enkä tiedä enkä tahdo tietää, minne se päättyy—niinkuin ei kukaan tiedä, missä on metsäpolun loppu. Mutta sen jo tiedän, että se suurille, rauhaisille saloille saattaa, jos vain sitä osannen oikein kulkea enkä muille poluille poikenne.

Jos poikennenkin—sinne, hyvät haltiani, minut ohjatkaa!

Suurten valtateiden varteen hautasivat ennen muinoin vanhat roomalaiset vainajansa, ettei olisi heillä ikävä yksin olla. Minä soisin saavani levätä kahden metsäpolun risteyksessä, missä jänönen ohi kuukkii ja orava käpy suussa hyppelee ja lintuparvi juosta piipertelee ja onnelliset ihmiset käsi kädessä astelevat eivätkä aavista, että siinä on se, joka heidän onnestaan iloitsee.

PAHAN OMANTUNNON PUU

Se oli suuri, tuuhea kuusi, oksat maata viistättäen. Se seiso i vähän matkaa ikkunastani, koivujen keskellä huvimetsässä, aivan ajotien vieressä. Kun aamusilla nousin ja katselin ulos, en voinut olla sitä näkemättä; aina pisti se siitä ensiksi silmääni. Kun illalla viimeksi pistäysin pihalle, kuumotti se pimeästä ja kammotti kuutamolla. Noustessaan sattui kuu aina sen taakse ja teki sen isoksi ja aavemaiseksi, ja tahtienkin silmissä oli, niiden sen havujen läpi tuikkaessa, ilkkuva ilme.

Lapsena se minua pelotti, ja minä kiersin sen aina kauatse, luullen sen alla peikkojen piilevän. Kun vanhempana menin luvattomille retkille, varoitti se minua huminallaan, ja kun niiltä palasin, niin sen moite kohisi korvissani. Minusta tuntui, niinkuin olisi sen sisässä aina ollut joku minua vakoilemassa.

Se ei koskaan lakannut humisemasta. Myrskysäällä kaikui sen ääni yli kaiken muun metsän, ja kun puutarhalehto sen ympärillä iltatuulella hellästi kuiskaili, oli kuusen puhelu kuin kaukaista, tyytymätöntä huminaa. Tyynelläkin, kun eivät muut puut vielä tuulesta mitään tienneet, luulin minä kuulevani sohinaa sen sisästä. Ja vaikka olisi lehto kuinka lempeästi helottanut illan ruskossa ja solkikoivut lämpiminä kesäpäivinä kuinka onnellisina seiso neet, aina se oli synkkä ja musta ja murhemielinen. Kesällä peittyi se kyllä puoleksi lehvien taa, mutta kun lehdet karisivat ja talvi tuli, esiintyi se entistään uhkaavampana.

Ja kuta enemmän minä elin, sitä enemmän näytti se minua uhkaavan. Joka talvi kävi se yhä kolkommaksi, hautoi kosto a, oli kuin olisi kaihomieltä kantanut. Se näki kaikki, tiesi kaikki ja kaikesta moitti. Ja minä aloin pelätä, että kerran se vielä päälleni kaatuu ja minut alleen hautaa.

Elin siinä salaisessa toivossa, että siihen kerran ukkonen iskee. Mutta ukkonen murskasikin uuden viiritankoni ja vei palan huoneeni seinästä, ja kuusi puisteli vain kuin ilkkuen turkkiaan. Toivoin, että syysmyrskyt sen kerran kaatavat ja sillä siitä pääsen. Mutta kun myrsky lakaisi koivuja maahan sen ympäriltä, niin silloin se vasta alkoikin oikein elämöidä ja taivasta havuisella hännällään hutkia. Se karjui kuin vimmastunut jalopeura, ja minä pakenin perimmäisiin huoneisiin.

Käskin kaataa sen maahan, ja palkkasin miehiä sitä hakkaamaan, mutta ne keksivät salaisia merkkejä sen kaarnassa ja sanoivat sitä karsikoksi ja vainajain puuksi, ja että kosto ja onnettomuus sitä kohtaa, joka siihen koskee.

Silloin minä itse kävin sen kimppuun ja koloin sen salaa keväällä mehujen aikana. Mutta syksyllä seiso i se kahta kamalampana, komotti kuin aave, ja sen kuivuneet oksat ritisivät ja rutisivat, minulle rauhaa antamatta. Vimmoissani iskin minä kirveeni sen kylkeen ja hakkasin, kunnes uuvuin ja tuli yö, enkä ollut saanut sitä puoleksikaan poikki.

Mutta yöllä nousikin myrsky ja kaatoi sen maahan jyminällä, että luulin tanteren halkeavan ja huoneeni siihen suistuvan.

Riensin aamulla ulos viholliseni kukistumisesta riemuitsemaan. Siinä se vihdoinkin makasi suullaan maassa, ja minä katkoin sen kuivia oksia, ajatellen sitä komeata kokkoa, minkä niistä tekisin. Ilkuin sen viimeinkin voittaneeni.

Mutta kun minä katsahdin ympärilleni, näin minä, että suuri kuusi oli kaatunut kymmenien pienempien keskeen, joita en ollut ennen huomannut. Niitä oli siinä kokonainen pikku metsä, suuren kuusen kylvämiä ja sen suojassa kasvaneita. Itsepäisinä, äreinä ja ohdakkeisina seisoivat ne siinä, niinkuin olisivat uhanneet.

Yhdestä kiusasta pääsin, sain kymmenen sijaan, jotka töröttävät edessäni aamuin ja illoin, jotka soittavat samaa säveltä korviini kuin isänsä ennen. Se on kuin kokonainen kuoro paholaisia, jotka pitävät pahat tekoni kuuluvillani ja laulavat minulle kaikista teoistani ja toimistani, ettei vain yksikään minulta unhottuisi.

En pääse niistä koskaan elämässäni, en saa niitä koskaan hävitetyksi, minun täytyy antaa niiden siinä hyötyä ja rehoittaa. Ja minä olen varma siitä, että kun minut tästä kerran multa an viedään,

niin pystytetään niistä hautauspäivänäni kunniavartio kirstuni ympärille. Ja kun hyvät ystävät tietysti tahtovat antaa minulle jonkun muiston kotipaikastani, jonkin muiston tuonelan tielle, niin istuttavat ne niitä haudallenikin humisemaan—pahan omantuntoni puita.

TUOMIOKELLO

On hiljainen, talvinen, kuutamoinen yö. Tippuu lunta alahisilta taivahilta, ja lumihiuteiden läpi paistaa sappinen kuu.

Maantienvarren Jussi Huttunen on pistäytynyt pihalle pirtistään ja käynyt yhdellä tiellään hevoselleen heiniä heittämässä. Hevonen on alkanut niitä purra rouskutella. Mutta yht'äkkiä on se lakannut puremasta ja kuulostanut. Sitten on se taas alkanut rouskuttaa, mutta taas pysähtynyt ja kuulostanut uudelleen, ja silmä on pimeässä vihreälle välähtänyt. Jussi on ajatellut, että mitähän se siinä, ja on pannut tallin oven kiinni ja lähtenyt menemään pirttiin.

Mutta silloin kuulee hän sen itsekin. Se on joku kellossa ajava, maantiellä kaukana, toisella puolen järven. Kenellähän lienee niin isoääninen kello? Tuntuu ajavan alas mäkeä aika vauhtia, koska niin remputtaa. Saapas nähdä, kääntykö tienhaarassa isoa maantietä, vai lähteekö tännepäin kirkkotietä?

Tännepäin se kääntyy... Ei ole tämän pitäjän herroilla kellään sen äänistä kelloa. Maantienvarren Jussi tuntee kaikki oman pitäjän aisakellot... Sehän mölisee koommin niinkuin jokin ruokakello... Lienee joku pitkän matkan täkäläinen.

Ja oli siinä vähän muutakin outoa tuossa tulijassa ja sen kulussa. Jussi tunsikin kaikki tiet ja tienkäänteet ja mäet, ja tiesi, että sillä paikalla, mistä sen ääni nyt kuuluu, on vastamäki, pitkä, jyrkkä törmä, jota ei tavallinen ihminen juosten aja. Mikä hurja lieneekin, joka ajaa laukalla vastamaatkin?

Eikä se kuitenkaan tunnu siltä kuin laukalla ajaisi. Pikemmin se silloin lähenisi. Se soipi myöskin liian säännöllisesti vuoroin kumpaankin laitaan eikä niinkuin tavallisesti aisakellossa, jossa kieli aina sattuu vain yhteen laitaan.

Ei se ikinä ole oikea aisakello... Nyt se yht'äkkiä lakkaa soimasta, lakkaa kolmeen läppäykseen kuin kirkonkello jumalanpalveluksen loputtua. Ei kuulu mitään koko maailmassa, lumi putoilee vain, ja ruuna alkaa taas rouskuttaa tallissa.

Olipahan mikä oli ... ei tainnut olla mikään ... saattoivat uniset korvat vain valehdella. Jussille tulee vilu paitahihassaan, ja hän menee tupaan ja heitäikse vuoteelleen.

Mutta tuskin on hän silmänsä ummistanut, kun koira kavahtaa pöydän alta ja töyttää ulos ja alkaa ulvoa. Samassa kuuluu avonaisesta ovesta kellon ääni entistä selvemmin. Jussi sukaisee turkin ylleen ja kengät jalkaansa ja menee ulos. Rakki vuoroin haukkuu ja vuoroin ulvoo ja juoksee tallin taa, palaa sieltä häntä koipienvälissä ja vikisee, sitten taas rähisee maantielle päin.

—Vaiti—Sht!

Nyt se soipi aivan kuin kirkonkello:

—Pim! Pim! Pom, pom!—Pim, pim! Pom, pom!—Pim pom!—Pim pim peli pim!

Soipi milloin harvasteeseen, milloin nopeasti laidasta laitaan, milloin läpäten kuin tanssin tahdissa, kuin polkan tahdissa.

Mutta eihän kuka voi ajaa kirkonkello aisassa! Kenen aisa se semmoisen kellon kestäisi! Ei se ole oikea ajaja ... muu ajaja mikä lie ... ja mikä lie tuo säppikin kuun ympärillä...

Se tulee yhä likemmä, kuuluu välistä heikommin metsän takaa, mutta aukealta paikalta taas kahta kovemmin. Mäen takana se kuuluu kuin maan alta, mäen päälle päästyään taas kuin puitten latvojen yli.

Se on kirkon kello, oikea kirkonkello, mutta soittaja, joka sillä tanssin tahtia helistää kuin mitä helvetin rallatusta, ei ole oikea soittaja...

Jussia alkaa värisyttää, vaikka on turkki yllä ... hänelle tulee hätä, sitä suurempi, kuta likemmä se tulee... Jos se on tuomiokello ... jos se soittaa hänen viimeistä päiväänsä ... tulee häntä hakemaan?

Eikä Jussi saa salatuksi itseltään, minne se tulee häntä hakemaan.

Maantie kulkee aivan hänen peltonsa alitse, ja siitä mennessään se hänet ottaa... Nyt se on törmän päällä, ja törmän alla on tienhaara pellon yli pihaan...

Kaikki hänen pahat tekonsa sukeltavat hänen mieleensä. Hän on tehnyt vääryyttä matkamiehille, punninnut heiniä väärällä puntarilla, pettänyt hevoskaupoissa, vetänyt nenästä velkamiehiihän, ei ole tarvitsevia milloinkaan auttanut, lyönyt kostosta kirveellä naapurin lehmää selkään, syöttänyt elukoillaan salaa toisten niittyjä, puhunut valansa päälle oikeuden edessä vähemmän kuin tiesi, ollut ilkeä vaimolleen, piessyt häntä...

Nyt se laskee mäen päältä, tuossa tuokiossa on täällä ... pim—pom— pim—pom! pim peli ... pim peli...! ... nyt se tulee omansa ottamaan ... ei ennätä mitään sovittaa ... ei saada anteeksi edes akaltaan ... se kyllä antaisi, jos ennättäisi pyytää ... vaan ei ehtisi senkään kanssa kaikkia selvittää ... voi, voi, kun edes kaatuisi käänteeseen vierussa!

Hän lankee lyhyessä turkissaan polvilleen pihamaalle, tallin ja navetan väliselle solalle, iskee kätensä yhteen, lupaa parantua, lupaa hyvittää kaikki, joka asian, nekin, joita ei nyt edes muistakaan ... akkansa ennen kaikkea.

Nyt se on mäen alla, kello mouruaa aivan kamalasti, nyt se kääntyy ... eihän käännykään ... ohi ajaakin... Toivo hytkäyttää rintaa... Mutta jos vielä tulee toista tietä, isoa tietä, kujaa myöten...?

Ei tule sitäkään, ohi aja senkin! Ei tullutkaan häntä ottamaan!

Vielä vapisee hän koko ruumiissaan, vielä on hän polvillaan lumessa, mutta syntein ja pahojen tekojen tulva on tyrehtynyt, ei muistu enää uusia mieleen ja vanhat ovat kuin sovitetut.

Hän nousee ylös ja tointuu tointumistaan.

Eikö olisi osunut taloon? Vai olisiko rukousta säikähtänyt? Vai eikö ollut aikonutkaan tulla? Muualla olikin ehkä matkalla, muita ottamaan?

Kello kuuluu ajavan salmen jäälle, jonka toisella puolella on pappila ja kirkko. Se soi yhä, pommittaa ja pimmittää, mutta Jussi kuuntelee sitä yhä rauhallisemmin, siirtyypä vielä solasta pirtin perään paremmin kuullakseen ja nähdäkseen. Musta möhkäle liukuu hiljalleen tietä pitkin. On se niinkuin olisi hevonen ja reki ... mutta saattaahan se paholainen vaikka miksi muuttautua. Katsohan, kuinka säikäytti! Turhaan hälytti, luulin tulevan eikä tullutkaan... Saapa nähdä, nouseeko kirkon törmästä vaiko pappilan?

Pappilan törmästä nousee! Pappia meneekin ottamaan, itseään rovestia!

Jussin rinnassa hytkähtää hyvästä mielestä. Sen kun viepi, niin vieköön! Vaan tappelu siinä tulee, ennenkuin saa sen ison miehen ... pitäisikö mennä auttamaan?

Mutta kello on lakannut soimasta pappilan alla, eikä se pihaan noustessakaan mitään virka, ei kuulu muuta kuin liistereslan ratinaa. Sitten se katoa nurkan taa, ja kaikki on hiljaa. Eikä Jussi pääse selville siitä, jäikö se taloon, vai ajoiko läpi pihan.

Aamulla varhain lähtee hän pappilaan ja näkee liiterin edessä reen, jonka keskellä on kaksi pylvästä ja pylväiden päällä riippuu poikkitangossa iso kello, kirkon kello, se uusi kello. Renki on juuri vetämässä rekeä ja kelloa liiteriin.

–Kuuliko se Jussi mennä yönä mitään? kysyy renki.

–En ole kuullut.

–Olisipa tämän pitänyt kuulua.

Ja renki lyömään kieltä kellon laitaan, kahakäteen ... pim—pom ... pim—pom!

Jussi Huttunen kuuli sen jälkeen monta kertaa kellon soivan tapulissa, johon se sitten nostettiin. Mutta ei se enää koskaan tuntunut hänen kohdalleen soivan, niinkuin oli sinä kuutamoyönä soinut. Soipahan vain niinkuin muutkin kirkonkellot ja muistuttihan se niinkuin ne aina tekevät ja niinkuin niiden tuleekin tehdä, että kerranhan sinunkin, Jussi Huttunen, kuoleman pitää, kerran tilille töistäsi joutuman. Mutta niinhän se soipi kaikille muillekin, eikä hänelle enemmän kuin muillekaan, muistuttaen kaikkia ihmisiä yhteisesti eikä ketään erittäin. Sillä eihän hän ollut sen suurempi syntinen kuin muutkaan, ja mitäpä se siis hänelle enemmän kuin heillekään? Olipa hän tainnut olla vallan niinkuin höperryksissään silloin, kun antoi säikäyttää itsensä kaikkia syntejään anteeksi anomaan. Eikähän se ollut mikä tuomiokello, tavallinen kirkonkello vain. Liekö tuota ollenkaan koko tuomiokelloa, jonka sanovat lähdön edellä soivan jokaisen korvaan. Vaan jos olisikin ja vaikka se

olisi ollutkin se kello ja vaikka olisi taloon tullutkin— minkäpähän olisi mahtanut! Olisi siinä kovalle otettu, ennenkuin sen matkaan moinen poika, joka ei turhista säiky.

Eikä se tuomiokello enää toista kertaa soinutkaan Jussin kohdalla. Sillä se soipi vain kerran kunkin ihmisen elämässä.

KUN MATTI PANI TUPAKAN

Eivät ole isot hänen ilonsa, eivät suuret nautintonsa, piippu parasta ystävää maailmassa. Sentähden hän sitä rakastaa ja hellii ja hoitaa tupakkakojeitaan kuin tietäjä uhrikalujaan.

Mikä ero siinä, miten nykyinen nuoriso panee tupakan ja kohtelee savukalujaan ja miten Matti! Puntissaan rutistunut paperossi ja taskussa räjäytynyt sikari sysäistään huolettomasti hampaiden väliin, sytyttää hotaistaan ja heitetään puoleksi poltettuna ilman mitään kunnioitusta lattialle. Matilla on piippuunpano kuin pyhä uhritoimitus, juhlahetki, hänen elämänsä hauskimpien hetkien muistojuhla.

Sen näet jo siitä, millä hartaudella hän kaivaa tuon taikakalunsa poveltaan, millä huolella hän tiukottelee vartta koppaan ja millä hellyydellä nuo kömpelöt sormet koppaa hyväilevät ... on niinkuin lapsen päätä silittelisivät! Hänen oma saamansa se onkin tuo visainen pää, ja mieluiset ovat sen yhteydessä olevat muistot, jotka johtuvat hänen mieleensä joka kerta, kun hän sitä sormii.

Kaunis oli kesäinen lauantai Matin nuorra miessä ollessa, kun hän kylän töistä kulki uudismökilleen ja tapasi tiepuolessa ikivanhasta koivusta visaisen pakkulan. Huolellisesti irtautti hän sen koivun kyljestä ja kantoi kuin karitsan mökilleen—se oli siihen aikaan, kun hän vielä oli mökillisenä. Kesän hän sitä kuivaili ja aina väliin tarkasteli ja talven pitkän sitten puhdetoinaan vuoleskeli. Oman näköisensä hän siitä teki, leveäleukaisen, turpeahuulisen, lituskanokan, suun ison ja huulet paksut kuin hänellä itsellään.

On nyt kesäinen ehtoo, kylpenyt on Matti ja syönyt täyteisensä aterian ja laitakse koppaansa täyttämään. Kerput tuoksuu tuvan orsilla ja piennarheinät lattialla. Suu on totinen, pielessään käyrä varsi, yhdestä puusta tehty, mutta silmä hymyilee, ja housuntaskusta pullahtaa ulos pehmeä pallo, häränrakkoinen kukkaro, täynnä muhottavia rouheita.

Ei ole Matilla enää aikoihin ollut iloa omista viljelyksistä, pois hän on joutunut pelloiltaan toisten oja kaivamaan ja kasakkana vieraiden kaskia viertämään. Yhden on kuitenkin itselleen pellon pidättänyt, tupakkamaan, entisen isäntätalon tallin taa, kahden ulkokuoneen nurkkaukseen etelän puolelle, että lämmin oikein heijastaisi seinistä kylminä öinä.

Niinkuin ikkunakukkiä hoitaa Matti taimiaan, kastelee niitä väkevillä vesillä, kitkee rikat, riipii pois liiat kukat ja tähystelee poutaisina iltoina taivasta ja tuulia ja pistäksen välistä yölläkin ulos kopeloimaan, onko maa kuurassa. Eikä ole halla vielä milloinkaan saanut Matin toukoa tuhotuksi, pois hän on korjannut elonsa, ennenkuin vihollinen on päässyt niitä puremaan, eikä ole sirppihallaakaan koskaan tullut. Ja makea on Matin tupakka, ei liioin laimea eikä liioin väkevä, sillä tarkat on hänellä taiat, miten tupakka on kuivattava, miten säilytettävä, miten hakattava ja—miten piippuun pantava.

Sukeltaa koppa nyt härän rakkoon, kerää käsi kuin hellästi ruopotellen sen rouheita täyteen, nousee koppa kukkurana piilostaan ja istahtaa taas huulille varren varaan, sill'aikaa kun rakon suu verkalleen kuroutuu kiinni ja kukkaro solahtaa vasempaan housun taskuun eikä koskaan oikeaan.

Malittaa Matti keittää ja malittaa jäähdyttääkin, ei pidä kiirettä tulen teolla, vielä on iltaa istua ja poltella, ja huono on hätäisen työn jälki. Ja tyynesti ja perinpohjaisesti ja silmillään myhäellen käy hän uhriltansa tekemään.

Ei hän ole niitä, jotka omia tekojansa kehuvat ja moittivat toisten, mutta siitä hän silloin tällöin ylpeilee, ettei ole vielä eläessään piippuaan tulitikulla sytyttänyt. Ei luota hän noihin sähisijöihin, jotka sylkevät silmille kuin äkäiset kissat ja sammuvat tai ovat syttymättä juuri silloin, kun niitä enimmäen tarvitset. Matti tahtoo tekemällä tehdä tulensa ja tekee sen aina tuluksillaan.

Ja monet ovat ne muistot nekin, jotka Matilla taulantekoon liittyvät. Ei hän kaiva kertaakaan tulirautaa liiviensä taskusta, sijoita taulaa piin päälle ja iske siitä välkkyviä kipinöitä, ettei aatoksensa saattaisi häntä etäisille saloille, missä kääkkyräiset koivut kääpiä hedelmöivät ja minne ei nykyinen nuori kansa enää tietä tunne. Kerran vuodessa, juhannuksen jälki viikolla, kun kevättouot on tehty

eikä vielä ole aika heinään lähteä, katoa Matti kontti selässä ja kirves kainalossa erämaille, syvenee sinne synkimpiin korpiin, viettää yöt nuotiolla ja palaa sieltä selässään kannannainen kuorma kääpiä, metsässä jo valmiiksi vuoltuja. Tarkkaan hän tietää, minkä mistäkin löysi, minkä notkosta, minkä vaaran rinteeltä, minkä sen huipulta.

Jo välähtää kipinä Matin piistä ja melkein aina ensi iskulla sattuu taulaan ja sen sytyttää. Toista on taulatuli kuin tulitikun tuli, ei pistä nenään, kytee siivosti ja levittää tupaan lemua kuin palava suoperkkiö autereisena kesäiltana. Ja saman tuoksunsa antaa se tupakallekin, jonka se hellävaroen sytyttää. Rouheet ritisevät ja kohoavat kukkuralle. Matti painaa niitä vähän peukalollaan, kohentelee, laittelee. Ja kun luonnonvoimat piipun kopassa ovat asettuneet ja savu alkanut tyydyttävästi vaeltaa vanhaa väyläänsä kopasta varteen, varresta pullistuvaan poskeen ja siitä toisen suupielen kautta ulos, samalla kun koppakin joka imaisulle pullahuttaa pyöreän pilvensä ylös ilmaan, kumartuu Matti kyynärpäineen polviensa varaan ja vaipuu mietteisiinsä.

Ilta on pimennyt, tuli vain tuikkaa kopasta ja sen hiilloksen valaisema savu ruskottaa tuvan mustaa seinää vasten. Mitä miettii Matti istuessaan siinä syrjässä muista, heidän puheisiinsa sekaantumatta? Paljon on ollut hänellä huolia, paljon puutetta. Halla vei viljat ja ajoi mökiltä. Vaimo kuoli, lapset hajaantuivat maailmalle. Selkä on kangistunut, käsivarret koukistuneet, raskaasti nousee jalka, sivuja pakottaa ojalla. Kun on illalla työstä uupunut, laskeutuvat nämä muistot lisäpainoksi mielen päälle. Mutta silloin tuprahtaa unhotuksen tupakka ja loihtii esiin toiset muistot, nämä tupakkamuistot: kun hän koppapuun löysi, kun taulakääpiä haeskeli, tupakkamaata vaaliskeli ja sitten näin piippuun pisti, pisti työhön lähtiessä aamulla, työstä tultua illalla ja silloin tällöin keskipäivälläkin ojan laidalle istahtaessaan. Niiden muistojen savuun, niiden ainoain iloisten, mitä hänellä on, häipyvät Matin entiset murheet ja niihin peittyvät tulevatkin huolet: kuka minulle tupakan kasvattaa, kuka noutaa minulle taulatarpeet, kun en enää itse jaksa? Vaan vielähan noita on entisiä kasvuja ainakin viideksi vuodeksi ja on ennen tehtyä taulaa vuosikymmeniseksi, ja ehkä tämä koppanikin loppuikäni kestää. Ja mitäpä häntä huolia huomisesta...

Pohjilleen on palanut piippu Matin näitä miettiessä, räiskähtää vielä viimeisen kerran ja sitten sammuu, muistuttaen Matille, että jo on maatamenon aika käsissä.

Ennen sitä käväisee hän kuitenkin katsomassa tupakkamaataan. Isolehtisenä kuhottaa Matin vilja ja on pimeiden öiden tultua alkanut yhä paksumpaa vartta työntää. Ei ole vielä pelkoa pakkasesta, pilvessä on taivas, ja lempeästi liehtoo tuuli etelästä järven yli.

Penkilleen painautuu Matti, piippu ja kukkaro päänsä pohjissa. Ei ole hänellä muita vartioitavia aarteita, eikä hän ketään kadehdi. Mutta minä luulen, että on paljon niitä, jotka kadehtivat Mattia ja hänen rauhoittavia tupakkatunnelmiaan ja jotka olisivat onnellisempia, jos ei heillä olisi sen suurempia aarteita vartioitavina kuin on Matilla.

KANNIKKA

Juna kulki pitkänä talvipuhteena autiota sydänmaan rataa. Vaunu oli melkein tyhjä, ulkona oli pimeä ja tuprutti lunta.

Seisahduttiin jollekin nimettömälle pysäkille, ei ollut ketään meneviä, tulijoita oli yksi. Hän tuli varovasti ja arasti, niinkuin tulee talonpoika herrashuoneeseen, ja kun ei kukaan käsenyt ulos eikä kysynyt, mitä oli asiaa, valitsi hän kapean penkin ovensuunurkassa, istuutui siihen, laskeutui lattiaalle jalkojensa väliin ja riisui hatun päästään.

Hän oli luminen ja väsynyt. Hän oli nähtävästi joko hiihtänyt suksilla tai kahlannut umpitietä. Kasvot olivat laihat ja kuopilla, katse oli uupunut ja samalla palava. Koetin päätellä, mikä mies hän oli, ja tulin siihen käsitykseen, että hän oli uudistorppari. Työmies hän ei ollut, sillä niillä on tätä nykyä varaa kulkea paremmissa vaatteissa, ja niillä on aina jotakin ostettua yllään. Tällä oli kaikki kotitekoa, nähtävästi oman vaimon kutomaa ja etupäässä paikkaamaa, sillä koko puku, ja varsinkin housut, oli paikkaa paikan vieressä.

Vähän katseltuaan ympärilleen kumartui hän konttiaan aukaisemaan. Vähän aikaa kopeloituaan siinä otti hän sieltä esille nyytyn ja alkoi päästellä sen solmuja.

Vitkalleen kävi kohmettuneiden sormien työ, ja minusta näytti siltä, kuin olisivat hänen kasvonsa jännittyneet ja ilme silmissä tuimentunut sitä mukaa kuin se edistyi. Seurasin uteliaana penkiltäni, mitä sieltä ilmaantuisi.

Sieltä tuli esille yksi ainoa musta leipäkannikka. Saatuaan sen vihdoinkin käsiinsä—hän tarttui siihen kahden käden, ja ne vapisivat—käänteli ja pyöritteli hän sitä katsellen joka taholta. Sitä oli jo ennen nakerreltu, hän näytti etsivän sopivaa paikkaa käydäkseen sen kimppuun. Hän sitä kuin hyväili, ja kasvoihin tuli hellä tyydytetyn tunteen ilme, samalla kuin hänen sormiensa liikkeet muistuttivat kissaa, joka leikkii pyytämänsä hiiren kanssa. Yht'äkkiä puristuivat sormet saaliin ympärille, suu aukesi isoksi, pää ponnahti eteenpäin, katse näytti kuin vimmastuvan, silmät seisoivat, pullistuivat kuopistaan, ja hampain, nenin, kasvoin, suin ja silmin karkasi hän kannikkaan kuin peto saaliinsa kimppuun. Ja hän järsi sitä kuin kissa—ja minulla oli se tunne, että olisi vaarallista mennä häntä häiritsemään. Hän piti sitä kauan hampaattensa välissä, puri niin, että silmät menivät kiinni, puri kuin koira puree luuta ja vilkkuu ympärilleen, tuleeko kukaan sitä ottamaan. Vihdoin lohkesi kannikka, ja hän sai siitä posken täyteen palan suuhunsa, alkaen sitä hiljalleen jauhaa hampaattensa välissä. Nielaistuaan muutamia kertoja otti hän kontistaan pienen piimäleilin ja keikisti siitä kulauksen suuhunsa, löysi palan suolakalaakin nyytyn poimuista ja rauhoittui vähitellen syömään hillitymmin, kunnes kokonaan tyyntyi.

Mutta minä olin nähnyt tarpeeksi, saadakseni siinä häntä katsellessani aihetta muutamiin mietteihin.

Oli kuin olisi kannikka ollut hänen pahin vihamiehensä, niinkuin olisi kauan pidätetty kiukku ajanut häntä sille kostamaan kaikkia niitä kärsimyksiä, joita se oli hänelle tuottanut.

On niitä, joille työ on huvi ja jokapäiväinen leipä sen huvin palkka, on toisia, joille työ on tuska ja vaiva ja leipä sen palkka. Edelliselle on leipäpalanen suun täysi ravintoa, jonka ohimennen ostaa tai ostattaa, jälkimmäisille se on koko ravinto ja sen hankkiminen elämän työ. Hän oli niitä jälkimmäisiä ja hänelle oli leivän hankkiminen loppumatonta sotaa ja vaivaa, alituista saaliin takaa-ajamista, jonka kun vihdoin saa vangikseen, silloin armotta siihen hampaansa iskee.

Millä lailla on hän tuon mustan, kovan kannikkansa hankkinut?

Hän on kylmään metsään pellon raivannut. Ei ole köyhällä varaa paikkoja valita, täytyy tehdä toukopaikkansa siihen, mihin muilta saa. Paitsi kantoja on täytynyt penkoa kiviä. Yksin on täytynyt työ tehdä, ei ole varaa palkollista pitää. Sitten on se kivistä kuokittu ja kynnetty. Vuosia on kulunut, ennenkuin siihen voi rukiin kylvää. Ja ennenkuin sen siemenen irti sai! Velaksi oli tietysti otettava ja korkea korko maksettava. Ei pääse hevosella eikä venheellä kirkonkylästä sydänmaan

mökille pahain taipalien taa, selässä on siemen kannettava soiden poikki ja salojen halki. Vihdoin on peltotilkku kylvetty. Vasta vuoden päästä se leikattavaksi valmistuu. Syksy, talvi ja kesä on odotettava, pelättävä sitä, että lumi painaa, hanki märättää, rae särkee, suuret sateet heilimöidessä lakoon lyövät, ja lopulta halla mennessään puraisee. Ja jokainenhan se näistä ottaakin osansa köyhän pellosto, nuhdosta maasta, jolla ei ole itsellään voimaa. Ja johon ei ole sitä muualtakaan saatu. Tähteet vain saadaan kuhilaalle kohoamaan. Mutta niitä varten on ollut riihi rakennettava ja puut hakattava, niitä varten on se riihi lämmitettävä, ja elot puitava. Ei ole vesi eikä tuulimyllyä, vaan vilja on oman pirtin nurkassa käsikivellä jauhettava.

Viimein pääsee hän taikinaa tekemään, ja silloin huomaa hän, että jos mieli talven yli päästä, on kakku hienoksi leivottava ja kovaksi kuivattava, ettei hupenisi.

Semmoinen oli se kannikka, jonka hän viimein sai syödäkseen, semmoinen se saalis, jonka hän sitä näännyksiinsä asti takaa-ajettuaan vihdoin saavutti.

Siksi hän kävi sen kimppuun semmoisella vimalla, niinkuin kostaaksensa sille kaikki kiusansa.

Mutta nyt hän on jo rauhoittunut. Hän on syönyt sen puoleksi ja kietoo toista puolta nyyttyynsä säilöön toiseksi ateriaksi, kapaloi kuin kallista kalua, ja kasvoissa on rauha ja silmissä hellä ilme. Kerää murut, joita on polville pudonnut, panee kaikki takaisin konttiin ja huokaa helpotuksesta.

En malta olla antautumatta puheisiin hänen kansaan, siirryn hänen viereensä, kysyn, minne on matka, ja saan kuulla, että hän on menossa lääninvankilaan suorittamaan vedellä ja leivällä sakkoja maksamattomista ruunun rästeistä.

TOISILLE

Hän oli saanut sen vihdoinkin valmiiksi, elämänsä työn ja kaiken työnsä tarkoituksen: oman huoneensa metsään, kannokkoisen ahon laitaan.

Kaiken ikänsä oli hän toisen karjaa paimentanut, toisen hevosta ajanut, toisen auralla toisen peltoja kyntänyt. Toisen kaskia oli hän hakannut, toisen paloja viertänyt. Toisten pelloilla olivat hänen kaivamansa ojat, satasylliset. Toisen pöydältä oli hän syönyt, toisen vuoteella maannut ja toisen saunassa kylpenyt—ahneitten isäntien, jotka kovia töitä teettivät ja maksoivat huonokuntoiselle palkkaa minkä tahtoivat. Toisten olivat vaatteetkin, eivät koskaan omalla mitalla tehdyt—paikatkin vieraiden vaimojen panemat, kun ei ollut varoja omaa ottaa.

Eikä ollut omaa muuta kuin nuo laihtuneet luut, tuo kumara selkä, tuo rykivä rinta ja ainainen hengenahdistus.

Oli sentään, oli vielä keskentekoinen saunatuvan salvoskin kylän takalistolla, aholla palaneen metsän reunassa.

Kymmenen vuotta hän oli sitä kyhäellyt, kerroksen kaksi vuodessa, niin että alimmat hirret olivat jo harmaantuneet kuin vanhassa huoneessa, kun ylimmäiset valkoiselle hohtivat. Oli vihdoinkin katto pantu, turvekatto, ja kiuasuuni saatu valmiiksi ja ovi ja ikkuna paikoilleen ja alimmat hirret piiluttu yhtä valkeiksi kuin ylimmät. Viimeiset voimansa oli vanha ponnistanut ja välistä ollut vähällä nääntyä, kun ei ollut auttavata ketään sillä, joka ikänsä oli muiden apuna ollut. Eikä hän muuta ollut toivonutkaan, kuin ettei kesken katketa ehtisi, että pääsisi edes oman katon alle kuolemaan.

Ja nyt oli pantava pirtti lämmitä ja tehtävä tuli takkaan, ensimmäinen tuli elämässä omaan takkaan.

Hän on kämpinyt metsän reunaan ja saanut siinä suurella vaivalla kuivuneen hongan tyvestä silyksen halkoja pilkotuksi. Ne oli vietävä, mutta hän on uupunut, tahtoo hetken verran puun rungolla levähtää.

Vetiset ovat silmät, murtunut on katse, veltot ovat kasvot, leuka tutisee, kädet vapisevat, vaikeasti pihisee henki ahtaassa rinnassa, ja heikosti sydän lyö. Syksyisen lehdettömän lehdon läpi näkee hän valkoisen tupansa, ja sen aukinaisen oven aholle paistavan mustaa metsää vasten kelmeän syysillan valossa... Se on hänen tupansa, hänen oma tekemänsä... Kun jaksaisi saada nuo puut tästä pihaan... Hän katselee sitä, ja yht'äkkiä näyttää se olevan hyvin kaukana, niinkuin jossakin toisella puolen maailman. Hän pyhkäisee vettä silmästään, ja nyt on tupa lähempänä, mutta näkyy hyvin epäselvästi yhä tihenevän oksaverkon läpi... ei näy muuta kuin valkoinen seinä ja musta ovi. Taivas on metsän takana kuulakka ja keltainen. Kylmä puistattaa hiestyneitä hartioita. Pitäisi pian saada pirtti lämmitä... Nyt se on taas paikoillaan, ja siitä erottaa nurkat ja salvaimet. »Siinä ehkä vielä vuosia elän. Ehkä kunta antaa tähän apuaan, jos en itse jaksan...»

Lämmin virtaus tunkee ruumiin läpi, vaan ei tunnu jaksavan vielä nousta, täytyy vielä hetkinen huoahtaa. Ja hän istuu eikä mitään ajattele.

Silloin kuuluu naputusta jostakin, niinkuin lyötäisiin siellä vasaralla naulan päähän ja tulee mieleen ajatus: »Kenenkähän kirstun nauvoja lyönevät?»—Vähän ajan päästä kuuluu hovista iltakellon soitto toiselta puolen järven:—»Kenenkähän sielukelloja soittanevat?»

Yhä himmenee maailma, on kuin olisi usva noussut tuvan eteen. Ei kuulu enää naputusta eikä soi enää kello, mutta nyt on kuin metsä humisisi. Hän kumartuu poimimaan puita syliinsä, mutta silloin tuuskahtaa hän suulleen halkojensa päälle, vierähtää siitä kyljelleen maahan karisseiden lehtien päälle, kuivuneen puun viereen, kivi päänaluisena.

Valkoinen tupa seisoo pimenevän ahon reunassa mustien kantojen keskellä, ja musta ovi katselee eteensä kuin kummissaan kysyen: »Kenelle se minut teki, kun ei tulekaan?»

Toisille oli Matti tupansakin tehnyt...

AINOA POIKA

Olin polkupyöräretkellä, ja oli olevinaan äärettömän tärkeätä, että juuri sillä ja sillä tunnilla ja minuutilla joutuisin perille. Olin asettanut itselleni päämäärän ja olisin omissa silmissäni kovin alentunut, ellen olisi tehnyt kaikkea voitavaani sitä saavuttaakseni. Mielestäni täytyi kaiken, joka asettui esteeksi tielleni, väistyä. Vastaan tulevat, huonot tien kohdat, kylän kohdilla leikkivät lapset, tyhmät lehmät ja muut semmoiset herättivät minussa oikeutettua suuttumusta, joka kyllä näkyi tuikeista rypyistä otsallani ja kuului siitä vihaisesta äänestä, millä merkkitorveni törähti. Pois tieltä! ... tärkeintä tässä kaikessa on, että minä pääsen menemään!

Silloin tapahtui eräässä vastamäessä, että huomasin toisen polkimen mutterin pudonneen. Eikä ollut ajattelemistakaan matkan jatkamista pyörällä, ellen saisi vikaa korjatuksi.

Tietysti kirosin minä kaikki polkupyöräkauppiat, ja tietysti oli se minusta erinomaisesti meidän kehittymättömiä olojamme kuvaavaa, ettei meillä maaseudulla missään ole seppää, joka osaisi vähänkin isomman vamman polkupyörässä parantaa—josta minulla kyllä oli usein ollut kokemusta. Tällaisen vian voisi kyllä kuka seppä tahansa korjata, mutta tietysti ne taaskaan eivät osaa asettua sinne, missä niitä tarvittaisiin. Mikseivät aseta pajojaan niin, että ovat kaikkiin tarpeisiin saapuvilla!

Tällä kertaa auttoi minua kuitenkin onneni aivan odottamatta. Käveltyäni vähän matkaa pyörääni taluttaen saavuin kylään, jossa ei ollut ainoastaan seppä, vaan seppä semmoinen, joka osasi tehdä uuden mutterin polkimeeni.

Hän oli takomassa pajassaan maantien vieressä. Oli kiireisin heinäaika, ja hän teroitti parhailiaan viikatteita. Silloin en sitä huomannut, vasta jälkeinpäin on muisto siitä mieleeni ilmestynyt. Olin niin touhuissani kuin ainoastaan matkassaan keskeytynyt pyöräilijä voi olla, ja huusin jo kynnyksen takaa:

–Hoi, seppä, hevostani kengittämään!—ja pyöräytin koneeni oven eteen.

Seppä laski viikatteen ja vasaran kädestään ja tuli ovelle. Hän oli vanha, pieni, rypyyinen ja kumarahartiainen mies, päässä messinkisankaiset silmälasit. Ensin katsoi hän minua tutkivasti, minusta näytti arvostelevasti, ehkä moittivastikin. Mutta se katse katosi kohta, ja sijaan tuli alakuloinen ilme, joka samassa vaihtui hyväntahtoiseksi uteliaisuudeksi, melkein hellyydeksi, jonka usein tapaa vanhoissa käsityöläisissä, kun he katselevat jotakin heille uskottua korjattavaa kapinetta.

–Vai on kenkä hevoselta pudonnut! virkkoi hän hymähtäen ja alkoi tarkastella pyörääni. Näyttelin hänelle sitä, kääntelin ja pyörittelin ja kehuskelin ja olin erinomaisen tyytyväinen itseeni, kun näin, että hän osasi tai ainakin näytti osaavan panna arvoa siihen, miten mainio ja mukava ja välttämätön kapine tämmöinen polkupyörä on.

Hänen laittaessaan mutteria jatkoin minä esitystäni ja näyttelin ruuviavaimia ja muita pyöräni kapineita ja kehoittelin häntäkin itselleen semmoisia hankkimaan. Hän myöntelee hyväntahtoisesti ja tunnustaa oikeaksi ehdotukseni, että hänen pitäisi hankkia pyöräkapineita: kuulia, puolapuita, venttiilivehkeitä, muttereita ja sen semmoisia—siitä voisi tulla hyvä affääri näin valtatie varrella, varsinkin jos hän vielä panisi ilmoitustaulun maantien viereen.

Ukko teki työtään eikä vastustellut, ja minä intouduin yhä enemmän omista sanoistani ja esiinnyin niinkuin polkupyöräin korjuu olisi ollut tärkeintä ja ainoata arvokasta, mitä seppä yleensä voi tehdä. Mitä ne nuo viikatteet ja aurain kärjet ja lapiot ja kuokat—no, niitä hän tietysti voisi tehdä sivutöinä...

Lienee minulla kuitenkin ollut jonkinlainen tunne siitä, että minä tässä sentään pidän liian paljon ja liian suurta ääntä pyörästäni ja itsestäni—olin tietysti myöskin puhunut ennätöksistäni—koska minä, sitten kun seppä oli saanut mutterin valmiiksi ja se oli ruvattu paikoilleen, katsoin pitäväni sanoa jotakin kohteliasta hänenkin kapineistaan.

–Teillä on tilava paja tässä, sanoin minä.

—Onhan tässä tilaa yhdelle miehelle, sanoi hän. Kääntyi sitten ahjoon päin, siirsi siinä vähän hiiliä lapiollaan ja lisäsi:—Olisi ollut tilaa kahdellekin, ja on ollutkin.

Vasta nyt minä huomasin istuneeni toisen ahjon pankolla, joka oli vastapäisellä seinällä hänen omaa ahjoaan, ja nojanneeni palkeen varteen.

—Kukas tässä on takonut? kysyin.

—Poikani siinä takoi, vastasi hän yhä ahjossaan askaroiden.

—Missäs poika nyt on?

—Kuoli kaksi viikkoa sitten.

—Vai kuoli, sanoin minä. Ja luultavasti olisi asia jäänyt siihen, hänen sitä sen enempiä kertomatta, ellen olisi kysynyt—näön vuoksi vain, ilman sen suurempaa osanottoa:—Mihin tautiin kuoli?

Hän käänsi kasvonsa päin—en nähnyt niissä mitään liikituksen merkkiä, ellei siksi voisi sanoa sitä, että kulmakarvat olivat pystymässä ja että hän ikäänkuin aiheettomasti räpäytti silmiään muutamia kertoja ja virkkoi:

—Tapaturmaisesti hän kuoli.

Minussa heräsi epämääräinen tunne, niinkuin olisi minua pitänyt jonkin hävettää, ja kysyin jo paljoa suuremmalla osanotolla, kuinka se oli ... minkä tapaturman kautta hän oli kuollut?

—Hakivat korjaamaan höyrykoneen huimaratasta tuonne hovin höyrymyllylle. Sitä laittaessaan tarttui se hihnaan ja murskautui kuoliaaksi.

Tahdoin tarkempaa selkoa, ja hän antoi minulle yksityiskohtaisen kertomuksen siitä, miten onnettomuus oli tapahtunut. Myllyssä oli kaksi ratasta lähekkäin, ja toinen niistä oli joutunut epäkuntoon, mutta toinen oli käynnissä. Se seisoo niiden välissä ja asettelee mutteria ja kun on saanut sen paikoilleen ja alkaa peräytyä, niin miten lienee tarttunut liikkeessä oleva hihna vaatteisiin, ja lennättää kattoon ja paiskaa sieltä alas...

—Ja siihen kuoli?

—Ei hievahtanutkaan eikä huutoa suusta päästänyt. Ei ollut verihaavaa eikä tiettyä luun vikaakaan päälle päin nähden.

—Sehän oli kauhea tapaus! huudahdin minä.

En tiedä, mitä hän siitä ajatteli, mutta en minä ainakaan huomannut hänessä mitään, jota olisi voinut sanoa liikutukseksi. Puhuessaan oli hän katsellut minua vetisillä, punareunaisilla vanhan miehen silmillään, siirtänyt pari kertaa lasit otsalle ja koskettanut peukalolla luomiaan. En nähnyt mitään kyyneltä vierähtävän poskelle, en tiedä, saiko hän sieltä jostakin syvemmältä tulvimaan yrittelevän lähteen tuketuksi, vai oliko aurinko vain hänen silmäänsä pistänyt. Yhtä rauhallisesti jatkoi hän vain kuvaustaan, uudistaen toiseen kertaan samat asiat ja tehden muutamia lisäyksiä, niinkuin tapaus semmoisenaan olisi häntä ennen muuta kiinnostanut ja niinkuin se olisi ollut pääasia, miten tuo kaikki oli noin tapahtunut, ja sivuasia se, että se oli hänen ainoa poikansa, jolle se oli tapahtunut.

Hän oli ollut itse saapuvilla poikansa apuna, kertoi ukko vielä. Rattaiden välistä peräytyessään oli hihna tarttunut häntäkin takkiin ja halkaissut sen. Jos oli takki tukevampaa vaatetta, vei se hänetkin mennessään. Kun hän siinä säikäyksestään toinnuttuaan katsahti taakseen, niin ei nähnytkään Anttia. —»Minnekkä se poika joutui?» kysyi hän itseltään. Silloin näki hän sen suullaan maassa toisessa päässä huonetta, jonne hihna oli sen heittänyt.

—Kun olisi ollut Antillakin pusero, mutta sillä oli sarkanuttu, joka ei revennyt. Vaan se tuo toki oli hyvä, ettei ollut verihaavaa eikä luun vikaa ... makasi kirstussaan niin kauniisti kuin mikä muukin kuollut, vielä ehkä vähän kauniimmastikin, kun ei ollut tauti poskia kalventanut.

Hän näytti omistavan sen ikäänkuin lohdutukseksi itselleen, että vainaja oli maannut kirstussaan niin—kauniisti.

Oliko hänen surunsa ainoan pojan kuolemasta niin pieni, ettei se kaivannutkaan suurempaa lohdutusta?

Usein olen kuullut sitä väitettävän, että luonnonlasten tyyneys tällaisissa tilaisuuksissa oikeastaan onkin vain tunteettomuutta. Minä olen vakuutettu siitä, että se ei ollut tunteettomuutta, vaan huippuunsa kehittyntä itsensä kieltämistä, itsensä hillitsemistä ja hienotunteista häveliäisyyttä, joka esti häntä asettamasta surujaan maailman nähtäväksi.

–Mitäs olen velkaa? kysyin minä, saamatta muuta sanotuksi.

–Olisiko paljon viisikymmentä penniä.

Kun lähdin, tarttui hän heti työhön, jonka olin tullessani keskeyttänyt. Mutta liukuessani siitä maantietä pitkin parannetun pyöräni päällä ajattelin itseäni äsken tulemassa täydessä touhussani hänen pajalleen ja selittämässä hänelle pyöräni etuja ja sen rakennetta, niinkuin se olisi ollut tärkein asia ja ainoa ajateltava tässä maailmassa.

Jos minä olisin ollut tämä seppä, jos minulta olisi mennyt ainoa poikani, jota olin pienestä pitäen opettanut ammattiini ja joka vuosikymmenen jo oli takonut kanssani samalla alusimella—olisinkohan minä ensimmäisen maankulkijan mieliksi voinut ruveta ottamaan osaa hänen urheiluinnostukseensa—kaksi viikkoa onnettomuuden jälkeen?

VANHA KELLO

Tulin kerran kotiin meluisesta, rientävästä maailmasta, jossa elämä sätkättää ja särisee kuin herättäjäkello, ajaen sinut armottomasti ylös makeimmista unistasi.

Ajan kuluessa alkoi minusta tuntua kuin olisi jokin muutos talossa tapahtunut, vaikken voinut sanoa, mitä se oli. Oli tullut sen ilmaan jotakin uutta, joka ei oloaan ilmaissut, mutta joka kuitenkin oli olemassa. En tehnyt siitä sen tarkempaa selkoa itselleni niin kauan, kun talossa valvottiin. Vasta sitten, kun kaikki muut olivat vetäytyneet pois huoneestani ja minä kävin laittautumaan levolle, alkoi korviini kuulua kuin hiljainen tassutus. Oli kuin olisi joku raottanut ovea, joku vanha täti, talon tonttu, joka sukkasillaan tulee sanomaan hyvää yötä ja kuiskaten kysymään, onko täällä kaikki, mitä tarvitaan.

Se oli seisahtunut oven pieleen, ollut siinä koko illan, tuo vanha kaappi, satavuotinen Morakello ja näytti nyt hyvänthahtoisesti ja myhäellen minulle silmää iskevän.

No, katsohan sitä! Mitä sinä siinä ... kaikkia vanhoja romuja tässä ... tuommainen koppoli kuin kellotapuli!

Lähestyin sitä hyvin epäkunnioittavasti, avasin sen oven, ivasin sen raskaita malmiluoteja ja nuoraketjuja ja nostin sen päähinettä, jonka sisässä oli taulu ja koneisto. Se oli todellakin kuin vanha eukko, pyöreänaamainen ja hyvin naurettavan näköinen, kankea hame yllä ja keskeltä vain vähäistä kaitaisempi kuin muualta. Mutta samassa alkoi minua sääliittää sen turvattomuus, oli kuin olisin riistänyt myssyn omalta äidiltäni ja paljastanut hänen harmaat ja harvat hiuksensa vierasten nähden.

Asetin sen varovasti paikoilleen, pyysin melkein anteeksi röyhkeyttäni, ja se antoi—löi hiljaisesti ja kuin kuiskaten hyvää yötä.

En ole elämässäni nukkunut niin rauhallista yötä kuin silloin. Kuuntelin sitä ennen uneen vaipumistani. Se käveli yhä edelleen yhtä varovasti ja löi tuntinsa unettavasti ja tynnyttävästi kuin jokin etäinen kirkon kello. Yön kuluessa se valvoi ja karkoitti pois kaikki unien pahat henget. Ja kuinka hellävaroen ja hienotuntoisesti se aamulla minut herätti! Oli kuin olisi tullut sisään tuo sama vanha täti kahvitarjotinta kantaen, jättänyt sen pöydälle pääni pohjiin ja poistunut yhtä hiljaa kuin oli tullut. Mikä ero tämän ja herättäjäkellon välillä!

Meistä tuli tämän jälkeen parhaat ystävät.

Kuinka yksinkertaiset ja samalla lujat ovat sen rakenteet! Siinä on tekijänsä käden jälki ja osa hänen hengestään jokaisessa yksityiskohdassa! Käsin tehty on pieninkin ratas ja sormin nakerrettu jokainen hammas. Ei ole siinä ainoatakaan liikaa laitosta eikä turhaa koristetta. Ei ole ruuveja, vaan tarkasti kotkatuita nauloja, ei rakshtelevia vitjoja eikä vieteriä, vaan lujasti punotut nuorat, joiden päässä riippuvat luodit käyttävät sitä ikuisen ja aina yhtä levollisen painovoiman avulla. Se on tuo salaperäinen luonnonilmiö, avaruuksien koneistoa käyttävä voima, joka Moraakin käyttää. Ja se on kai se sukulaisuus, joka luopi siihen sen salaperäisyyden, joka sillä on ja jota sen pitkä, joukealiikkeinen heiluri tasaisilla naksahduksillaan tulkitsee. Ne liikkeet eivät ole hätiköiviä kuin taskukellon eivätkä myöskään teeskennellyn hitaita niinkuin uudenaikaisen regulaattorin, josta ei tiedä, käykö se vai seisoo.

Ei koskaan sillä ole kiire, mutta aina se ennättää. Ja samoin tekee sekin, joka sen mukaan elämänsä järjestää. Se jakaa aikaa kuin äidin kädellä, aina runsaasti, mutta ei koskaan liiaksi, sillä vaikei se ketään kiirehdi, niin ei se laiminlyö muistuttamattakaan. Sen jälkeen, kun se tuli taloon, en ole koskaan myöhästynyt, rauhaisuudellaan ja tyyneydellään pakottaa se minut säännölliseen elämään. Minun on nyt mahdoton valvoa yli puolen yön, sillä jokainen nappaus on kahdentoista jälkeen kolkutusta omalletunnolleni. Ja yhtä vaikea on minun nukkua liian pitkään aamulla, sillä jos sen teen, näyttää minusta, kuin se minua moittivin, suurin silmin katselisi. Sen kasvot ovatkin niin rehelliset ja sen arapialaiset numerot niin avonaiset, että niistä heti näkee, mitä sillä on mielessä. Tuo vähän kupera, kiilloittamaton taulu ei koskaan heijasta valoa niinkuin niin monet uudenaikaiset kellot,

joita katsoessa aina saat kiertää määrättyyn paikkaan kurkkimaan. Vilkaisemalla saa jo Moratädiltä tiedon ajan menosta, ja ulkona kulkijatkin käyvät usein ikkunan ohi siltä aikaa tietämään. Ja se vastaa tarkoitustaan siihenkin nähden, että on kookas, niinkuin pitää ollakin sen, joka mittaa suuruutta semmoista kuin on aika. Tarkkaan se aikansa mittaa. Liekö vielä ikänään jättänyt tai edistänyt. Kuka tietää lukea tunnit, jotka se on soittanut! Kuinka monelle liekään se hänen ensimmäisen hetkensä lyönyt ja kuinka monelle viimeisen soinut! Aika joutuu usein pois tahdistaan, edistyy, taantuu ja saattaa joskus mennä kokonaan saranoiltaan, jonne sitä ihmiskunnan onnen sepät saavat kauan takaisin sijoitella. Mora ei koskaan kiihkoile, ei koskaan hermostu eikä näytä koskaan aikovan polultaan poiketa. Yhtä se vain pyytää: että kerran viikossa häntä kohennat.

Vaan kerran se ehkä senkin veto loppuu, katkeaa joku kara tai rikkoutuu ratas. Heilurin koukku ei saakaan enää kiinni hampaasta, sen vauhti hiljenee ja ääni menee vähitellen painuksiin ja päättyy hiljaiseen kuiskaukseen. Henki on lähtenyt, ajan rattaat ovat lakanneet liikkumasta. Ei mitään kouristuksia, ei mitään kuoleman kamppausta, kauan aikaa liikkuu vielä heiluri, kunnes antautuu sen saman voiman vangiksi, joka oli sen elämä, ja seisoo suorana maan keskipistettä kohti, valmiissa kirstussaan.

Mutta vielä on siihen aikaa paljon. On niin omituista ajatella, että tuo ystäväni tuossa, joka nyt sekunti sekunnilta elää samaa elämää kanssani, on elänyt yhtä läheisissä suhteissa kokonaisen vuosisadan muiden minulle tuntemattomien kanssa ja että se vielä tulee seuraamaan aikaa ja ihmisten rientoja kauas tulevan vuosisadan helmaan. Sata vuotta käytyään voi se käydä vielä toiset sata vuotta, voi soittaa vielä monen sukupolven syntymän ja lyödä heidän viimeiset hetkensä.

Sekö se lienee, joka on herättänyt minussa vanhaa kelloani kohtaan niin suurta kunnioitusta, että välistä vaistomaisesti otan lakin päästäni käydessäni kysymään häneltä ajan kulusta.

HANNA

Hän astuu keväisenä yönä Alppilan tietä kaupunkiin päin. Hän kulkee kiivaasti kuin jotakin paetakseen. Puheet, maljat ja tanssin soitto soivat hänen korvissaan ja kiusaavat häntä, ja lattialla parveilevien ihmisten kasvot, vartalot ja liikkeet ovat yhä hänen silmissään, häntä seuraten. Hän tahtoo päästä sitä kuulemasta ja näkemästä, ja kiirein askelin koettaa hän rientää, jättääkseen kaiken sen jälkeensä, ainiaaksi jälkeensä.

Hän on komea ja pitkä nainen, vartalo suora ja solakka ja kasvot sopusuhtaiset ja säännölliset. Ne olisivat kauniitkin, jos eivät olisi niin rehellisen totiset ja vakavat, niin tiedottomat kaikista eduistaan, ja jos eivät nyt niin peittelemättä, niin hillittömästi ilmaisisi sitä surua ja tuskaa, joka hänen rintansa täyttää. Niissä on ilme niinkuin äidin, joka on ainoan lapsensa kadottanut, joka sitä etsii, tietäen ei koskaan enää löytävänsä ja joka melkein kiukkuisesti kysyy kohtalolta, miksi, miksi piti sen niin käydä, miksi piti juuri minulle niin ... mitä olen minä tehnyt?

Hän on etsinyt onneaan ... ei ole sitä oikeastaan etsinyt, ei ole osannut etsiä, on sitä vain toivonut. Toivonut nuoresta työstä alkaen, unohtanut sen usein pienempiä sisariaan ja äitiään hoitaessaan ja heitä opettajatartuloillaan elättäessään, mutta toivonut taas, saanut siitä voimaa ja ollut sen alle menehtyä.

Mutta hän ei ole löytänyt onneaan, tai oikeastaan onni ei ole löytänyt häntä. Hän on niitä, joista tulisi parhaat vaimot ja hellimmät äidit, mutta joita ei kukaan huomaa eikä kukaan älyä pyytää siihen, mihin he parhaiten sopisivat. Ne ovat niitä kylmän näköisiä solkikoivuja, joiden ohi silmä aina katsoo pysähtyäkseen pihlajaan tai tuomeen, jotka kukkivat ja tuoksuvat. Koivu ei keikaile, ei lepatele lehtiään, on hiukan yksitoikkoinen, mutta uskollinen ja totinen.

Taas oli toivo herännyt kauan aikaa unohtuessaan. Ja nyt se oli ensi kerran tullut niin likelle, että tuntui olevan toteutumassa. Ei hänellä ollut aikaa etsiä ystäviä nuorten iloista, ei varoja tanssiaisiin pukeutua, köyhän lesken työllä, eikä kesäisin maalla matkustella ja olla kylpypaikoissa tuttavuuksia tekemässä. Niin pian kuin hän koulustaan pääsi, alkoivat opetustunnit milloin missäkin koulussa. Nyt viimein oli hän saanut vakinaisen paikan. Ja samassa koulussa oli ollut viime kevätlukukauden sijaisopettajana—hän.

Se olisi sopinut niin hyvin, yhdessä olisivat he työskennelleet, panneet palkkansa yhteen—se oli näyttänyt kaikin puolin mahdolliselta. Pitkin kevättä, kun päivä paistoi luokkahuoneen suurista ikkunoista sisään ja hänen syvä bassonsa kuului toiselta luokalta ja kun he opettajain huoneessa tapasivat toisensa ja keskustelivat totisesti ja vakavasti kasvatustavallisista kysymyksistä ja hra Lind häntä joskus kotiinkin saattoi, vaikkei ollut sama matka—oli hän sitä alkanut ajatella, hellyttellä sitä ajatustaan kuin kapalolasta, pukeutunut sen pienoisansa yhä somempiin vaatteihinsa, hymyillyt sille kuin haavenukelle, uskonut unelmaansa yhä enemmän ja viimein kiintynyt siihen kuin omaansa. Hra Lind, joka kuului Matkailijayhdistykseen, sai hänetkin rupeamaan jäseneksi ja käymään kokouksissa. Ja nyt oli hän saanut hänet ottamaan osaa kevätjuhlaankin, joka vietettiin Alppilassa. Hän oli mennyt sinne.

Hän oli mennyt sinne siinä varmassa toivossa, että nyt se tapahtuisi. Jos se yleensä ollenkaan tapahtuisi, niin pitäisi sen nyt tapahtua. Ei hän enää voisi ajatella kesää kuumassa, ikävässä kaupungissa tai yksinäisessä kalastajan majassa saaristossa kahden kesken äidin kanssa. Sisaret olivat jo niin suuret, että tulivat omin voimin toimeen eivätkä hänen hoitoaan tarvinneet, ensi kesäksi olivat he kutsutut mikä minkin toverinsa luo. Niin kauan kuin he tarvitsivat hoitoa ja johtoa, oli jotakin tarkoitusta tällä tämmöisellä elämällä; nyt ei sillä ollut mitään. Hän oli ajatellut tätä uutta käännettä elämässään mahdollisena, ainoastaan kuin palkkiona kaikista uhrauksista ja kaikesta epäitsekästä työstään. Jos se tulisi hänelle, onni, tahtoi hän sen vain siinä muodossa ottaa vastaan. Siksi tuntui se niin todelliselta, niin oikeutetulta. Ja siksi oli hän mennyt tähän kevätjuhlaan ilolla ja luottamuksella, melkein varmuudella.

Mutta hänen ei olisi pitänyt sinne mennä!

Eihän ollut mitään ratkaisevaa tapahtunut, ei ollut mitään kysymystä tehty eikä vastausta annettu, ei ollut edes viitattukaan siihen. Mutta Hannan mielestä oli se kuitenkin kuin sovittu, ja nyt se sopimus tänään vahvistettaisiin.

Hän tuli yksin Alppilaan, jonne jo suurin osa muita osanottajia oli ennen häntä kokoontunut. Hra Lind oli hänkin juuri tullut, nähtävästi eräiden neitosten seurassa, joilta juuri auttoi päällysvaatteita yltä. Tuttavallisesti, mutta kylmästi ja ilman mitään salaisen sopimuksen ilmettä silmissään tervehti hän Hannaa ja meni sitten toisten kanssa saliin. Ja siitä alkoivat pettymykset. Hannasta oli, niinkuin ei häntä olisi ollutkaan olemassa. Istuttiin ryhmittäin tuttavapiirien mukaan eri osissa salia ennen keskustelun alkamista ja sen aikana. Hanna joutui lähelle hra Lindin seuraa, mutta kun seura oli hänelle tuntematon, ei hän siihen itsestään liittynyt eikä hra Lindkään esittänyt häntä tuttavilleen, vaikka oli ollut tyhjä tuoli heidän pöydässään.

Yht'äkkiä, niinkuin kylmän aamutuulen kosketuksesta, hajosi silloin hänen unelmainsa toivo, jonka ympärille hän oli haaveittensa hunnun kietonut. Ja kylmässä, räikeässä valossa näki hän kaiken, mitä sinä iltana tapahtui.

Keskustelu alkoi, sen aiheena olivat sopivimmat matkailijasuunnat, ja esillä oli myöskin kysymys mukavimmista matkailijapuvuista. Kaikkien puheista kävi ilmi, että he innolla valmistautuivat lähtemään kukin taholleen. Herra Lind kuului aikovan kanoottiretkelle sisämaahan.

Vuosikokouksessa oli valittava myöskin seuran johtokunta, johon ei kukaan tahtonut suostua rupeamaan, varsinkin kun jonkun sen jäsenen olisi pitänyt oleskella kaupungissa kirjeenvaihtoa ja juoksevia asioita varten. Siitä väiteltäessä tuli hra Lind yht'äkkiä Hannan luo ja kysyi hänen viereensä istuutuen, missä hän aikoi kesänsä viettää.

Ilo pulpahti hänen rinnassaan, pettymys oli kuin pois puhallettu, hänestä tuntui vastatessaan, niinkuin ei hän enää ollenkaan olisi uskonut, mitä sanoi:

–Kai minä vietän sen täällä Helsingissä, niinkuin ennenkin.

–No, sehän sopii! huuhahti hra Lind iloissaan. Minä juuri aioin...

Mikä sopi? Mitä hän aikoi?

Hra Lind pyysi puheenvuoroa, ja kun hän sanoi juuri kuulleensa, että neiti Hanna Holm tulisi jäämään kesäksi kaupunkiin, ehdotti hän häntä valittavaksi johtokuntaan.

Hämmästyksessään, masennuksessaan ei Hanna saanut sanaa suustaan, se pidettiin suostumuksena, hänet valittiin huutoäänestyksellä, ja hra Lind nousi hänen vierestään liittyen omaan seuraansa, josta kääntyivät häntä katsomaan hänen nimensä kuultuaan.

Hänen täytyi jäädä illalliselle, jota jo keskustelun aikana oli alettu kattaa. Se ei ollut Lind, joka häntä pyysi jäämään, se oli seuran puheenjohtaja, joka nähtävästi katsoi velvollisuudekseen olla hänelle kohtelias sen palveluksen vuoksi, jota hän oli osoittanut yhdistykselle. Hra Lind istui neitostensa kanssa toisessa päässä pöytää jotenkin isoäänistä iloa pitäen. Kerran nosti hän sieltä lasinsa tervehdykseksi vierusneitonsa mukana, joka sen ensiksi teki.

Hanna istui iloisessa, yhä vilkastuvassa seurassa, kuuli ääniä ja puheita ja maljan esityksiä— yksi niistä omistettiin hänellekin, johtokunnan uudelle jäsenelle. Mitä varten hän oli täällä, mistä hän oli tullut, kuka hän oli, ketä ne olivat nuo? Kuka se oli tuo mies, josta hän oli jotakin kuvitellut, jotenkin yhdistänyt johonkin elämässään ... menneisyydessäänkö, tulevaisuudessaanko? Eihän sillä ollut etäisintä aikomustakaan ollut, ei epämääräisintä ajatustakaan siihen suuntaan. »Semmoiset kuin minä emme ole lähitienoillakaan hänen ihannettaan. Se on ihan tavallinen herra, ei eroo yhtään niistä, jotka rakastavat nuoria ja sieviä ja iloisia ja keikailevia neitosa».

Hän nousi pöydästä, katkera, loukatun ylpeyden ja oman arvon tunne rinnassaan, mutta ei kuitenkaan voinut poistua, vaikka oli aterian aikana sen monta kertaa päättänyt. Pöydät korjattiin pian pois ja tanssi alkoi. Ehkä minäkin tanssisin? ajatteli hän itseään ivaten. Hra Lind tuli häntä pyytämään valssiin ja hän meni, yhä kuin itseään ivaten. Hän tunsu olevansa liian pitkä ja raskas viedä ja otti liian pitkiä askelia. Sanaakaan sanomatta jätti Lind hänet parin kierroksen jälkeen ja poistui.

Miksei hän lähde, miksi hän seisoo yhä tässä, mitä hän odottaa?

Hän odotti, että hra Lind ehkä tulisi häntä saattamaan. Vai odottiko hän sitä, että näkisi, ketä hän saattaa?

Mutta illanvietosta ei näyttänyt tahtovan loppua tulla. Tuli vain loma tanssissa, ja seura hajautui ulos puistoon ja ravintolan ulkoparvekkeille. Hanna päätti lähteä. Vihdoin oli hän selvinnyt siihen, ettei hänellä ollut täällä mitään tekemistä.

Rappusilla seisoivat hra Lind yhä saman naisseuransa kanssa viillyttelemässä.

–Joko menette? kysyi hän nähtyään Hannan.

–Täytyy mennä, onhan jo aika.

–Vai niin! Jos emme siis enää tapaa, niin saan toivottaa hauskaa kesää!

–Samaa teille!

Ja hän lähti menemään, kulki kiivaasti, melkein kuin vihan vimmassa. Häntä oli loukattu, hänelle oli tehty vääryyttä, häntä oli kunnottomasti petetty! Miksi oli sen pitänyt niin käydä? Mitä hän oli tehnyt sitä ansaitakseen? Sekö oli hänen elämänsä uhrauksien palkkio?

Hän kysyi kiukkuisesti, mutta voi vastata vasta sitten, kun pahin kipu oli ohi ja mieli rauhoittunut.

Eihän häntä ollut kukaan loukannut, ei kukaan tehnyt hänelle vääryyttä, ei pettänyt kukaan muu kuin hän itse. Miksi olisikaan se hänestä välittänyt? Eihän se ollut mitään luvannut, ei mihinkään sitoutunut. Mistä hän siis kiukutteli ja kenelle? Hän purskahti itkuun, ja kyynel valui maahan kuin veripisarat haavoitetun, pakenevan otuksen rinnasta. Hän huomasi istuvansa kallion laella, josta näkyi kaupunki ja sen takaa meri kesäyön valossa. Pää käsiensä varassa itki hän kyynelensä kuiviin ja itki vielä hetken aikaa sen jälkeenkin, kun ne eivät enää vuotaneet. Ei itkenyt enää niin paljon omaa pettymystään, oman onnensa olemattomuutta, omaan toiveittensa toteutumattomuutta, viimeiset nyhytyksensä omisti hän kaikille niille, jotka ovat kerran elämässään itkeneet niinkuin hän nyt itki. Niitä oli paljon, niitä seisoivat kuin solakoita, surullisia koivuja metsänä hänen ympärillään: tuttavilla, tovereilla, ehkäpä hänen omat sisarensakin, jotka vasta olivat astuneet toiveittensa elämään, mutta joita se ehkä kerran itkettäisi, niinkuin häntä nyt. Ja siitä kuivi kyynel ja kyynelen lähde, ja tuli sääli ja surku itseä ja kaikkia ja koko maailmaa.

Aamun tuulahdus sattui kumentuneeseen poskeen, viillytteli sitä ja tuntui niin suloiselta ja jäähdyttävältä luomien alla. Aurinko teki nousuaan, ja sen ensimmäinen valo sattui kirkon ristiin kaupungissa ja värähteli siinä kauan kuin luokseen vilkuttaen, kuin huomiota herättääkseen, kuin tahtoen sanoa jotakin tärkeätä, jota juuri tällä hetkellä oli muistettava.

Hän nousi lähteäkseen. Alppilan tieltä vuoren alta kuului iloisia miesten ja naisten ääniä, kuului miehekäs bassokin ja laulua. Hanna lähti laskeutumaan kallioita myöten toiselle tielle, joka vei lahden ympäri kaupunkiin, ja näki tuostakin kirkon ristin kimmeltävän yhä kirkastuvan aamukoin valossa.

Ei hän tahdo moittia ketään, ei olla kenellekään katkera. Hänen täytyy joutua kotiin, ennenkuin äiti herää. Hänen täytyy laittaa sisariensa kapineet järjestykseen heidän lähtönsä huomiseen junaan. Täytyy koettaa saada äiti sijoitetuksi kesäksi johonkin lähelle saaristoon. Niin, ja sitten on hänen matkailijaseuran sihteeriltä käytävä tiedustelemassa noiden juoksevien asiain hoitoa.

HYVEEN PALKKA

Ilmassa oli kevättä ja kiimaa. Pahimmat talvipakkaset olivat ohi, ja aurinko alkoi jo lämmittää. Päivällä sulatteli jo hiukan hangen pintaa ja yöllä sen jääteli niin, ettei näkynyt jälkiä missään. Mutta sitten satoi eräänä yönä vitilumen, ja silloin ilmaantui polkuja pelloille ja vainioille niin, että oli kuin olisivat metsän asukkaat yhtäkkiä kymmenkertaisesti lisääntyneet. Jänikset näyttivät kaiken varovaisuutensa menettäneen ja olivat laukkailleet ylt'ympäri missä vain sattui; oravat olivat laskeutuneet puista maahan häätanssiaisista toimeenpanemaan, teiret, metsot ja muut linnut olivat juoksennelleet laumoittain niitynvarsia pitkin ja siivillään karustelleet puoliympyröitä lumeen. Ei kellään näkynyt olevan vähintäkään pelkoa vihollisista, jotka muulloin joka hetki pälyivät ja piilivät. Eikä ollut vihollisiltakaan aikaa väijymään, sillä kihlahommansa oli heilläkin. Yökäudet kuului kurahtelemista, ulvontaa, kotkotusta, kuherrusta ja rausketta. Sillä metsän väen kuherruskuukausi oli alkanut.

Se oli vanha Mikko Repolainen, joka näitä huomioitaan teki, lähdettyään liikkeelle päiväisiltä makuiltaan mäkimailla ja kulkiessaan kuutamoisena iltana verkalleen tavallisille pyyntimaille vainioille ja järvien rannoille.

Ei nyt kuitenkaan häntäkään tuntunut tänä yönä haluttavan käydä saalista vaanimaan. Kun on juhla nuorilla, silloin on vanhainkin vaikea työssä olla.

Ja vielähan kahahti veri vanhankin suonissa, vielä oli voimaa jänteissä ja häntä pyrki omin päinsä heilahtelemaan. Vielä oli hän ollut mukana viime keväisissä karkeloissa ja hyvätpä oli pitänytkin ilot nuoren revottaren kera, jonka valloitti pois penikkamaiselta sulhaseltaan. Eihän siitä tosin taloutta tullut, muille maille juoksi neito ja sinne jäi, mutta hauskaa aikaa oli ollut se hankiaisten aika, ja hyvää oli tehnyt mielelle sitä talven pitkään muistella.

Jos sen nyt vielä saisi käsiinsä, tai toisen kenen hyvänsä, sitäkin nuoremman! ... ja vieläkin kivityi valkoinen hännänpää sitä ajatellessa. Ja pääsi vanhan miehen suusta pitkulainen, ulvahduksen tapainen haukahdus, jolla hän ilmaisi kaihonsa ja toiveensa, samalla kun tahtoi antaa tietää, missä hän itse kulki.

Oli kuutamoinen yö, ja metsä oli hiljainen ja maat uinuivat, mutta ilmassa oli hääilojen enteitä ja havun neulan lemua ja hongan tuoksua.

Pääsi toinen ulvahdus, vielä kaihoisampi kuin ensimmäinen, mutta ei tullut vastausta siihenkään. Vasta kun hän kolmannen kerran ilmaisi mielialansa, vastasi yö ja vastasi yhtä aikaa kahtaalta jostakin tuolta vainioiden takaa.

Mutta ei se ollut etsittävä ystävän yhtymämerkki, oli kahden toisen kaihomielisen Mikon kosintahuuto. Ne olivat rakkauden retkillä nekin, samoilla asioilla, mutta eivät näkyneet vielä heidän omaansa yhtyneen. Ei vastaa neito urhojen huutoon, vaikka ne kuulee ja niitä seurailee ja lähitienoilla pysyttelee, antaa vain etsiä ja ikävöidä. Jälkiä myöten se on löydettävä, omin voimin kiinni otettava.

Hän pisti pieneen lyhyeen laukkaan metsäpellon poikki mennessään. Sen keskelle ehdittyään ja ojan yli hypätessään tunsu hän yht'äkkiä jotakin tuttua sieraimissaan, pysähtyi, pyörähti ympäri ja vainusi, häntä komeana kaarena ilmassa, ottaakseen selkoa siitä, mistä tuli tuo suloinen tuoksu, ja loikkasi sitten pitkin askelin, niinkuin ei olisi jaloissa ikinä leiniä ollut, pellon yli sen perimmäiseen nurkkaan.

Siitä se oli kulkenut nuori neitonen, tullut metsästä, hiipinyt ojan pohjaa, pistäytynyt aukealle, pyörähtänyt muutamia kertoja kantapäillään ja puittanut takaisin metsään.

Hypähti sydän vanhan herran rinnassa, kun hän huomasi, että täällä se on kulkenut, täällä hiiviskellyt ja saattaa olla saavutettavissa minkä näreen juuressa tahansa. Noilla toisilla, niillä ei ole aavistustakaan immestä, minulla yksin on jälki tiedossani. Kun muut ilmaan houkuttelujaan huutavat, ja kun neito niitä kuuntelee, tulen minä takaa, hiljaa hiivin, yllätän ja omakseni otan. Vanha on viisas,

vaikkei olekaan väkevä, hammas on tylsä, vaan järki terävä, tuntee ketutarten tavat ja ne saavuttaa, vaikkei kestäkään kintut penikkain kanssa kilpaa juosta.

Lähti Mikko jälkeä noutamaan ja niin oli varma siitä, että siinä se on hänen omansa juossut, että alkoi uutta onneaan mielessään kuvailla. Nuoren vaimonsa hän voittaa, pesä hietaiseen harjuun yhdessä kaivetaan,—tietää hän paikankin, jonne ei kukaan muu osaa—siellä penikkain kanssa piehtaroidaan poutaisina päivinä, yhtenäistä iloa pidetään kesäsydän runsaiden ruokain ääressä, vesilintujen poikasia lampiloista ja luhtaniityiltä väijytään.

Keveästi nousi vanhan ketun jalka ja aina astui hän entiseen jälkeen, ettei tietäisi toinen tuleva nartun tästä juosseen. Silloin tällöin pisti hän turpansa maahan, nauttiakseen jäljen tuoksusta tuoreella lumella; ja kuta pitemmälle hän kulki, sitä uudemmalta se oli ja ihanammalle.

Mutta silloin sattui sieraimen jotakin, joka nosti karvat niskassa pystyyn ja päästätti vaistomaisesti suusta äreän äänen kuin kirouksen. Siinä oli yht'äkkiä toinen ennen häntä jälkeen yhtynyt ja lähtenyt sitä seuraamaan... Sen minä nujerran, vaikka kuinka äkäinen olkoon, aina minä yhden kanssa suoriudun, aina yhden penikan laudalta lyön! Ja nyt lähti hän täyttä laukkaa mäen rinnettä alas.

Mutta mäen alla, juuri järven rantaniitylle päästessä yllätti hänet uusi hämmästys. Siinä oli vielä toinenkin jälki, joka oli aivan äsken kahteen edelliseen yhtynyt ja kaikki kolme olivat täyttä laukkaa laskeneet jälle päin, naaras nähtävästi vain vähän edellä, koska ei ollut ero iso jälkien tuoksuvoiman. Ei ollut enää toivoakaan hänen yksin omistamisestaan.

Ei lähtenyt jälle jälkeen vanha kettu, rantapajukon reunaa päätyi astelemaan, häntä melkein maata viistäen. Raskaalta tuntui askel, mieli meni hajalleen, tuli mutkia matkaan. Oli kivi rannalla, sen päälle hypähti, töksähytti hännän juuren lumeen ja vaipui, pää kallellaan ja silmät ristiin tuijottaen, alakuloisiin mietteihin.

Mitä miettii vanha mies? Miksi keskeytti matkansa? Miksi ei käy onnensa tietä astumaan, vaikka oli jo saanut sen päästä kiinni?

Valoisat olivat äsken muistot, nyt tunkevat mustat mieleen.

Semmoisia ne ovat, nartut, kyllä minä ne tunnen, kaikki yhdenlaisia, ulkoa heidän tempunsa osaan, tämmöisiä ovat: viekastelijoita, pettureita, miesten viettelijöitä. Jälkiä tehdään metsä täyteen houkutteksi, ilmoitellaan itsestään, editse juostaan, hyvää hajua tuprutellaan, missä tiedetään miesten asustelevan. Lähdet heitä vainullasi seurailemaan, tartut jälkeen kiinni, juoksentelet edestakaisin, että pääsi pyörälle menee, etkä lopulta enää tiedä, missä olet. Laukkaat kielen ulos kurkustasi ja jo luulet hänet ensi askelella yllättäväsi, niin äjähättä otsasi yhteen—toisen koiraksen kanssa. Kaikkia houkuttelevat, kaikille häntäänsä heiluttavat. Siitä tappelu syntyy, silmät, korvat päästä revitään ja rähistään niin, ettei nähtäisi, ei kuultaisi, vaikka metsämies meitä molempia häntään tarttuisi ja päät mäsäksi kiven kylkeen paiskaisi.

Ja miksi hyväksi? Ja miksi huviksi?

Onneksi sinulle, jos saat selkääsi ja alakynteen joudut, sillä pääset. Vaan jos voitat ja käännähdät ottamaan haltuusi vaivojesi palkkaa, jonka näit pensaan juureen painautuneen ja luulit sinua siinä odottavan—poissa on, tiessään, matkainsa päässä ja karkaa vereksin voimin minkä kerkiää, ei sinua enää välttääksensä, vaan kiusatakseen, kiihoittaakseen, viimeisen hengen keuhkoistasi pusertaakseen. Parasta, kun selkäsi kääntäisit ja heittäisit mokoman hetaleen...

No, saavutat hänet, saat hänet omaksesi—et häntä sinä saa, vaan hän sinut. Orjansa hän sinusta tekee, panee sinut pesäänsä kaivamaan, pakottaa sinut itselleen ja sikiöilleen pitkin kesää ruokaa kantamaan. Parhaat palat suustasi vievät ja repivät ja rähisevät ja näykkivät, jos eivät saa mahaansa niin täyteen, ettei kieli suuhun sovi. Vartioi siinä luolan suuta, kierrä yhä pesän tienoilla kuulostelemassa, onko vihollista väijymässä, ja jos risahduksenkaan kuulet, riennä oman henkesi uhalla ilmoittamaan. Syksyllä heitä sitten, kun ominpäinsä ulos uskaltavat, metsä täynnä vilisee, tappavat, mitä eteen sattuu, haaskaavat riistamaat, kaikkialla jaloissa nahuavat, eikä auta lopulta muu,

kuin kaikkoo pois itse koko seudulta ja hae uudet pyydysmaat mistä löydät. Se siitä lyhyestä ilosta, että kerran kaksi halata sait. Se heitä siittäköön!

Mutta tyyni oli yö, ja leudosti paistoi kuu, ja salaperäiset ja houkuttelevat olivat puiden varjot tuolla metsän rinteessä, jossa hyrisi ja hurisi ja kuului kummia ääniä. Vanha kettu istui yhä kivellä, yksin kaikessa tässä ilossa. Kaikilla muilla oli heillä täällä ystävänsä, yhteiset polkunsä ja piilopaikkansa. Yksinäisyys painoi, alakuloisuus tunki turkin alle ja kuonoa kylmensi. Koko pitkän talven oli hän elänyt vihoiin muun maailman kanssa, vihamieheksi muuttui pyydysmaiden päältä oman heimon mies, vihamieheksi oman heimon nainen, vihamiehiä olivat keskenään kaikki, jotka jalan neljän kulkevat. Mutta nyt olivat kaiken maailman eläjät ystäviksi tulleet eikä toinen toistaan pelännyt.

Ei ollut metsämiehestäkään pelkoa eikä hänen pyydysistään. Nyt se olisi ollut oma ystävä saatava, jos mieli. Viime kesän oli hän omastaan eksytyttyään saanut koko kesän yksinään juosta. Se oli surullinen suvi, vaikka riista suuhun juoksi. Missä vain kulki, kaikkialla luolat täynnä toisten lapsia. Minne vain tuli, vaikka olisi ukkosta piiloon paennut ja vaikka olisi koppelo tuomisina vieraaksi tullut, vastaan harisivat ja ikeniään irvistivät. Ei ole yksinkään elämisestä. Pitäisikö tulevakin kesä yksinään elostella? Tulisiko niin aina vast'edes käymään? Jos ei nyt saisi, saisiko vastakaan? Eikö ollut kohta käsissä aika, jolloin alkaisivat hampaalliset hampaatonta hakata, jolloin saisi alkaa etsiä kallion koloa nälkään kuollakseen?

Ei vielä!—Ja vanhan miehen hetkellinen tarmon tempaus oikaisi hänen selkensä ja koukisti taas tiukalle kaarelle hänen häntänsä.—Ei vielä, vaikka sadan suden suusta olisi otettava.

Ja juuri, kunhan aikoi hypätä kivetä alas lähteäkseen sinne päin, minne luuli ketun nuoren tyttären takaa-ajajineen menneen, toiselle puolelle järven, näki hän, kerran vielä taakseen metsän rantaan katsahtaen, näyn, joka sai selkäpiin suloisesti kirpeloimaan.

Hän näki kettuneidon lähenevän kiveä, tulevan hänen omia jälkiään. Kuinka joustavaa oli sen juoksu kuun valaisemalla hangella, kuinka notkahteli selkä, kuinka sojotti suorana häntä! ... se pysähtyy, kuulostaa, lähtee taas tännepäin. Se on haihduttanut kosijansa, joista ei välitä, tulee nyt minua hakemaan, minua vainuaa, minua etsii— tiesinhän sen. Antaa vain tulla lähemmä, minä häntä hämmästyttäen, valmistan hänelle odottamattoman ilon...

Hän hypähti koppinaan alas kivetä, kun tulija oli kohdalla. Tämä pelästyi ja harppasi syrjään, naristen ja ikeniään näyttäen. Vanha kettu kavahti eteen, etujalat sujoina, maha maassa ja häntä leimuavana liekkinä. Toinen harisi vielä äkäisemmin, näykkäsi purrakseen, ja kun Mikko mistään huolimatta yllätteli yhä ystävämäksi, puraisi neito vanhaa miestä suojattomaan paikkaan, niin että valitus pääsi puraistulta. Mielettönnä kivusta täytyi hänen käydä polttoa nuolemalla sammuttamaan ... narttu oli samalla kadoksissa ... ja kun hän siitä vähän tointui, kuuli hän rauskauksen metsän rannasta, näki kaksi koirasta siellä kohti laukkaamassa ja ennätti parahiksi kaapaista kivelle, kun nämä jo sen ohitse pyyhkäisivät, toinen toiselta puolen.

Nämä olivat kadottaneet jälen ja iskivät sitä etsiessään yhteen. Siitä syntyi tulinen tappelu kiven ympärillä. Luitaan myöten laihtuneet kosijat kävivät toistensa kimppuun ulinalla, rähinällä ja repivät toisiaan niin, että karvat pölisi. Narttu, joka oli piiloutunut kiven alle, ilmaantui sieltä taistelua ihailemaan, höyläkehteli siinä ympärillä, niinkuin olisi tahtonut joka puolelta nähdä ja iloita siitä, mitä näki. Kuta kiihkeämmäksi tappelu kävi, kuta enemmän hanki punotti, sitä vilkkaammin häntä heilui, sitä riemuisemmin hän tanssi ympärillä.

Vihdoin päättyy kahakka. Toinen on joutunut alle ja toinen sitä häristen kurkusta lumeen painaa. Vasta sitten, kun ei voitettu hievahtakaan, kun makaa kuni kuolluksissa hangella, päästää hänet toinen, kyyditsee menemään ja ottaa omaksensa valloittamansa neidon, joka edessä kiemaillen houkuttelee hänet metsään takaisin.

Vanha kettu on seisonut kivellä sitä näytelmää katsomassa, ja kovin se hänen mieltään kääntää ja sydäntä etoo ja inhottaa. Hyi! tuhkaisee hän sieramistaan. Pthyi! sylkäisee hän, ja hänen karvaista turkkiansa puistattaa. Kuinka se on typerää, rumaa ja äitelätä! Ja hänkin on semmoiseen menoon osaa ottanut, semmoista tapoinaan pitänyt, siitä ilonsa löytänyt ja sitä iloaan takaa ajanut!

Onko se elävistä älykkäimmälle soveliasta? Kuinka ei hän sitä ennen ole huomannut? Missä on ollut hänen järkensä, että on semmoista hulluutta harjoittanut? Missä siveyden tunteensa, ettei sen saastaisuus ole hänelle ennen selvinnyt?

Hän pudistaa turkkiaan, niinkuin tahtoi nahan ruumiistaan pudistaa. Inho itseensä ja inho koko tähän elämään tympäisee häntä. Tympäisee koko tämä seutu, jossa sellaista elämää pidetään. Se on vasta alulla, tämä on vasta kiimakauden ensimmäinen yö, ja sitä tulee jatkumaan siihen saakka, kunnes kuu lakkaa paistamasta. Kuta enemmän kuu suurenee, sitä hurjemmaksi mellastus käy. Ei täällä tule saamaan päivän lepoa, ei yön rauhaa. Mistä minä tiedän, milloin joku hurja nartun hurtta taas kimppuuni käy, milloin kaiken maailman nulikat niskaami karkaa! Pois lähden! päätti hän oikeutetun vihan ja loukatun mielen kiukulla. Pois lähden koko paikkakunnalta, juoksen suoraan jotakin ilmaa kohti, sama se mitä, ojennan yhteen suuntaan, en kierrä, en kaarra enkä jäljelleni katsahda ... päätyneenä sitten minne päätynekin. Heti paikalla lähden!

Ja minkä hän oli pikaisesti päättänyt, sen pani hän pikaisesti toimeen. Loikkasi pitkän laukan kiveä ja jatkoi samaan suuntaan, siinä sen kauemmin virkailematta. Juoksi ensin sen, mitä oli tähteenä tästä yöstä, juoksi koko seuraavan päivän ja yön, saapuen yhä oudommille ja tuntemattomammille maille, kuta kauemmaksi tuli. Oli hän joskus ennenkin ystävätä etsiessään näin yhteen menoon juossut, mutta ei koskaan näin yhteen suoraan, kupeelleen katsomatta, jäljilleen peräytymättä. Ja kun oli omasta päätöksestään näin jonkin aikaa kulkenut, kulki hän lopulta, niinkuin olisi häntä joku vetänyt ja toinen työntänyt jotakin varmaa matkan määrää kohti. Houkutusia oli tiellä, ja kiusauksia hän kohtasi, mutta ei hän niistä huolinut. Monet nartun jäljet olivat poikkiteloin ja pitkinpäinkin tiellä, mutta ei hän niiden tähden suunnastaan poikennut.

Jo oli outo, ennen tuntematon tuores ilma vähän aikaa vastaan tuoksahdellut, niinkuin sulan veden henki, kun hän eräänä iltana yht'äkkiä näki kallioiselta kukkulalta edessään aavan, lumisen ulapan, jommoista ei ollut koskaan ennen nähnyt. Hyvin kaukana oli matala maa kuin metsän ranta, mutta kahden puolen sitä ei näkynyt muuta kuin lunta ja taivasta.

Pani Mikko merkillä maan suunnan, ja kun aurinko laski ja kuu alkoi valaista, lähti hän outoa maata kohti juosta vikittämään jättäen kuin viivottimella vedetyn jäljen peräänsä lumiselle kentälle.

Sinne vei jälki eikä ole sen nähty sieltä takaisin tuovan. Sillä luvattuun maahansa katseli vanha Repolainen kiviseltä kukkulalta meren rannalla ja pääsikin sinne. Eikä ole maata sen vertaista maailmassa kuin kaukainen saari meressä. Ihana on siellä asua, ja rieska ja hunaja siellä vuotaa. Kallioinen saari kasvaa manteren puolella sakeata metsää ja marjan varsikkoja, missä pesivät teeret ja metsäkanat. Kivikkoja ja kalliota on meren puoli, missä hautovat lokit ja tiirat ja haahkat ja telkät ja koskelot. Ja jäniksiä on ja on rasvaisia käärmeitä, ja tuon tuostakin heittää aalto rannalle kalan raadon, usein ketun itsensä kokoisen. Kalaa on, ja on lihaa ja munia yltä kyllin, eikä ole ketään muita näitä eväitä jakamassa.

Voi, kuinka täällä on hyvä olla ja eellä raittiin ilman hengessä, jossa ei ole koskaan liian lämmin eikä koskaan liian kylmä!

Siellä hän nyt vanhuutensa päiviä viettää, eikä ole hätää hampaan tylsytymisestä, kun ei ole, ketä vastaan niitä tarvitsisi hioa. Lihoo vain ja antaa turkkinsa tuuhistua.

Usein istuu hän kesäisinä päivinä, kun aurinko lämpimästi paistaa ja lounaistuuli viileyttä liehtoo, korkeimman kallion huipulla ja katselee meren väikettä ja ohi purjehtivien laivain valkealle paistavia purjeita. Lämmin on sileä kaiho, täysi on vatsa ja mieli tyven ja tyytyväinen. Tulee hän silloin tämän maailman menoa mietiskellessään kysyneeksi itseltään, mistä hyvästä kaikki tämä maallisen onnen ja tavaran siunaus hänelle, kaikkien hylkimälle, yht'äkkiä tuli osaksi? Millä oli hän sen ansainnut, minkä palkaksi se hänelle annettiin? Kun muut raukuen kurjia rantoja juoksevat, hiiriä ja sammakoita pahimman nälkänsä sammutteeksi syöden, kun koirat vainuaa ja myrkyä ja jalkarauta vaanivat, hän hienointa ravintoa pureksii ja kesät talvet rauhassa astelee ja kenenkään ahdistelematta —miksi on hänen niin ylen hyvä ollakseen?

Usein kysyy hän sitä itseltään, ja kun ei ole muita, jotka vastaisivat, vastaa hän itse:

–Siksi se on annettu minulle kaikki tämä, etten nartuista välittänyt, että tein heistä tiukan eron, että pysyin erillään viettelijäin parista ja muun metsänväen himoista ja haluista ja sukuni kevätkisoista. Siitä hyvästä se minut tänne johdatti, sentähden se minut tänne toi, etten oikealta tieltä poikennut. Sentähden on täällä loppumaton riistan vilja, sentähden on kesä niin pitkä ja viileä ja talvi niin lyhyt ja lauha, ja sentähden eivät muut tänne tietä löydä, etteivät tee niinkuin minä tein.

Ja suu vetäytyy vieikkaaseen hymyyn, ja hän kellähtää kyljelleen lämpimälle kalliolle ja oikaisee koipensa herttaiseen lepoon ja iskee tuttavallisesti silmää auringolle, joka on hänen ainoa toverinsa ja ystävänsä, eikä hän toista tarvitse, ja joka suopi niin hyvää tämmöisille vanhoille veitikoillekin eikä lue heille viaksi heidän vanhoja syntejään, kun he kerran itsensä totisesti parantaa tahtovat.

Kerran vuodessa, kun on ilmassa kevättä ja kiimaa ja kaukainen manner salamyhkäisenä häämöttää, yhdyttää hän itsensä sinne päin katselemasta ja kysymästä itseltään, olisiko vieläkin parempi ollakseen, jos sieltä nuori ketun tytär ketteränä kaarena tänne päin juosta vikettelisi? Ja vähän aikaa mietittyään vastaa hän itselleen, että jos hän semmoisen näkisi, pois hän sen ajaisi, tieltä käännäyttäisi ja takaisin kyyditseisi. Erakkona hän täällä elää tahtoo. Vakavana vanhanapoikana kuolinpäiväänsä kellehtiä.

VARIKSET

Me tunnemme hänet kaikki, variksen, poroporvarin lintujen yhteiskunnassa, olemme kuulleet hänen äänensä, joka raakkuu meitä vastaan joka metsiköstä, nähneet hänen pukunsa, tuon aina yhtä muodikkaan mustan takin ja nuo aina yhtä likaisen harmaat liivit ja housut.

Se on hän, joka hallitsee lintujen nykyistä maailmaa, joka antaa sille värityksensä ja painaa siihen leimansa. Sillä yleinen mielipide lintujen tasavallassa on variksen. Se on hän, joka luopi sen ja saattaa sen kuuluville kaikkina aikoina ja kaikilla paikoilla erämaan uudistorpasta aina merikaupungin ulkosatamaan.

Jo varhain keväällä, kun muut linnut vasta ovat matkalla, saapuu varis ja antaa äänensä kuulua yli hiljaisten hankien, tepastellessaan tyytyväisenä teitä pitkin, joiden aarteet hän on rientänyt haltuunsa ottamaan. Pitkin kesää me kuulemme hänen huutonsa kauniimpina aamuina ja ihanimpina iltoina, ja siihen hukkuu käen kukunta ja satakielen laulu ja leivonkin viserrys. Ja kun on syksy tullut ja muut linnut menneet, viipty varislauma vielä vainioillamme ja sulostuttaa elämäämme sävelillään.

Emme voi ajatella mitään vuodenaikaa, emme henno muistella mitään elettyä tunnelmaa, johon ei olisi liittynyt jotakin muistoa hänestä. Istuimme ikkunamme ääressä, haaveillen kesäillan ihanuutta, jo lentää kahutteli hän ohitsemme järveltä metsään—soutelimme rantoja pitkin varhaisena aamuna, jo tepasteli hän niityllä einehtimässä—käyskelimme yön hämärässä yksinäistä metsäpolkua, jo kahahti koivu, ja rääkkyvä parvi heräsi meitä torumaan häiritystä unesta. Kaikkiällä näimme hänet ja kaikkiällä kuulimme.

Mutta vaikka hän onkin poroporvari tavoiltaan ja taipumuksiltaan, vaikka tuleekin toimeen oloissa missä hyvänsä ja löytää kaikkiällä hauskuutensa, on hän kuitenkin suuri herkkusuu ja osaa panna arvoa elämän hienouksille ja sivistyksen tarjoomille nautinnoille. Kun tarvitaan, tyytyy hän hakemaan eineensä takapihoilta, mutta osaa tilaisuuden tarjoutuessa kattaa pöytänsä myöskin tuoreilla munilla ja lämpimillä laululintujen poikasilla. Hän rämpiä kyllä lietteisiä järvenrantoja ja metsästelee sammakoita mutaisilla suohaudoilla, mutta on yhtä usein tavattavana urheilemassa meren etäisimmillä kalakareilla. Pesän hän kyllä paremman puutteessa rakentaa räkäpetäjäänkin rämeen laitaan, mutta olla vain vanha tammi järven niemessä tai ikihonka harjulla, josta on kaunein näköala yli koko seudun—saat olla varma, että sieltä hänen kesähuvilansa löydät, jonka paikan hän oli anastanut jo aikoja ennen muitten lintujen tuloa.

Siellä istuu heitä laumoittain illan suussa tarinoimassa päivän tapahtumista ja pitämässä puhetta huomisista toiveista ja uusista yrityksistä. Itseensä tyytyväisinä kynivät he höyheniään, sivelevät sierainkarvojaan, puhdistelevat pukuaan ja haastelevat omista asioistaan, niinkuin ei maailmassa muita olisikaan ja niinkuin kaikki olisi vain heitä varten varattu... Heitä varten kyntää kartanon herra auki niittynsä ja kesantonurmikkonsa, heitä varten kylvää talonpoika rukiinsa, heitä ruokkiakseen lähtee kalastaja saaristossa silakan pyyntiin ja heidän tarpeitaan ajatellen virittää lintumies takamailla ansansa metsäpoluille.

–Kaa! Kaa! Siitä heille kiitos ja kunnia!—ja se on ainoa tunnustus, minkä varikset armollisesti ja alentuvasti antavat kaikille niille, jotka päivän pitkän heidän hyväkseen ahertavat ja työtä tekevät.

Mutta siinä heidän istuessaan ja levolle laittautuessaan kuuluu yht'äkkiä huuto metsästä, ja huuhkaja lentää esiin, asettuen pötkelön päähän lähimmälle aholle odottamaan jänisten ja metsähiirien liikkeelle lähtöä... Rääkkyvä huuto, kirkuva diskantti kohoo sadoista kurkuista, havumetsä räiskää kuin olisi tuleen syttynyt, ja hurjana kiukusta karkaa varislauma vihatun kimppuun, häpäisemään häntä, tuota outoa, yksinäistä ja salaperäistä ja heistä itsestään niin eroavaa—sillä eivät vihaa varikset mitään niinkuin sitä, joka on toisenlaista kuin he itse. Ne huutavat lukkoon hänen korvansa, ne näykkivät häntä takaa, tuikkaavat häntä selkään, heittävät likaa hänen silmilleen—vainottu vaihtaa paikkaa ja etsii suojaa kelohongan latvasta, mutta nyt tulee niitä sadoittain, sotajoukoittain, kaikilta ilman suunnilta, järvien saarista, pelloilta, vainioilta, metsistä, yhtä

ainoata ahdistamaan—ja häpeissään pakenee metsän suuri mystikko louhuseen vuoreensa. Mutta varikset toruvat vielä kauan, ennenkuin rauhoittuvat, kiroilevat, syljeksivät ja puhuvat pahaa tuosta, joka uskaltaa heidän aloilleen ilmaantua. Ja vielä unessaankin näkevät he edessään kummituksen suurine, kiiluvine silmineen, pyöreine päineen, pystyine korvineen ja koukkunokkineen, herahtavat horroksistaan ja parahtavat kuin pahaa painajaista.

Vaan tuskin on aamu alkanut valjeta ja varislauma valmisteleikse lähtemään liikkeelle, kun kuuluu poutahaukka huutavan ylhäällä ilmassa. Haukka, ilmojen aatelismies, yksinäinen rohkea ritari, on variksille yhtä vastenmielinen kuin huuhkaja, hämärien salojen haltia. Mutta se on vaarallinen vihemies, ei päästä selkensä taa, kohoo yhä ylemmä, viekottelee sieltä ilman aavoille ulapoille ja iskee kuin nuoli niskaan.

Ei ole kellään nyt halua lähteä häntä ahdistelemaan, vaikka se sieltä irkuu ja ilkkuu, kirkuu ja pilkkaa. Se häntä viitsiköön, mutta tulkoonpas tänne! Mutta ei sovi varisten näyttää häntä pelkäävänsä. Tietäköön haukka, että on täällä miehiä, jos tarvitaan! Ja vanha varis parkaisee aamutuimaansa tuikean sävelen, ja muut ymmärtävät merkin ja säestävät. Silloin muutamat valitut, varisten heimon vanhimmat, tahtovat edeskäydä hyvällä esimerkillä, kohooivat korkeimpaan kuuseen, ottavat siitä vauhtia ja kiipeävät vähän matkaa ylös ilmojen rappusia, ikäänkuin haukkaa takaa ajaakseen. Haukka ei viitsi varisten kanssa riitaa rakentaa, kohoo kerran siipiään liikauttaen yhtä paljon kuin varikset viidelläkymmenellä vetäisyllä ja katoa pian variksen silmän siintämättömiin. Vaan eivät varisten valitut hetkeäkään epäile, että heitä se pakeni. Vakuutettuina siitä levittävät he siipensä, uskovat jo itsekin olevansa haukkoja, ilmojen aatelisia, ja alkavat loivissa kierroksissa vaakkuu alas ystävänsä luo, jotka ovat heitä ihastuksen ulinalla seuranneet, mutta unohtavat yht'äkkiä osansa, pyristävät pyrstöjään, räpyttävät siipiään, ovat vähällä kadottaa tasapainonsa ja pelastuvat viimein, koivet epätoivoisesti ojollaan, lähimpään aidanseipäaseen.

Haukka kirkaisee taas korkeudessaan ... kirkukoon! ... me varikset maassa tepastelemme!... Meidän on maat, meidän on mannut, pellot, meidän metsät ja järvien rannat!

Heidän ne ovat, heidän kaikki muut, paitsi asumattomat erämaat, sillä siellä ei varis viihdy. Siellä vaakkuu korkealla ilmassa kokko, lintujen kuningas, ainoa, jota varis pelkää niin, ettei uskalla edes ääntä päästää hänet nähtyään. Eikä viihdy hän meren aukeilla ulapoillakaan,—niiden yli ei ole variksen siipi koskaan kantanut.

* * * * *

Suomi on variksen kotomaa—niinkuin kaikki muutkin maat. Mutta Suomen varis pistäytyy kuitenkin pahimman talvisydämen aikana etelässä, ulkomailla, ainakin varakkaimmat sen tekevät. Pietari on hänen Pariisinsa, Narva hänen Nizzansa. Mutta nyt ovat he sieltä jo kaikki palanneet, ja sesonki on Suomessa alkanut.

Hiihtelin tässä tuonnottain keväisiä hankia ja kuulin metsiköstä rikatusta ja raakatusta, lyhyitä ääniä ja pitkiä, oli niinkuin olisivat yhdet pitäneet puhetta ja toiset mallailleet laulaakseen. Ei kuulostanut se kuitenkaan tavalliselta illanvietolta, äänissä oli sävel surumielisyyttä, jota varisten tarinoissa harvoin tapaa. Hiivin hiljaa luo ja tulen aukean reunaan, jonka keskellä oli korkeanlainen kivi ja kiven ympärillä puissa ja maassa mustanaan variksia. Kivellä oli kuollut kiuru, leivo lumessa selällään, jalat käppyrässä.

Luulin ensin, että ne olivat varikset, jotka olivat sen tuominneet kuolemaan ja tappaneet, niinkuin tiesin heidän tapansa olevan, ja että ne nyt kävivät käräjätä vainajan irtaimistosta. Mutta pian huomasi erehdykseni, sillä yht'äkkiä lensi varisten varis korkeaan kuuseen, kaikki muut vaikenivat kunnioittavasti ja »Jaakko» piti heille näin kuuluvan puheen:

—Kaa! sanoi hän ensiksi ja kakistelihe—sillä varistenkin kurkku on aina epäkunnossa juuri silloin, kun heidän on ruvettava puhetta pitämään.—Kaa!—Siinä sinä nyt olet, lintu parka, sääli sinua on, että siihen kuolit, ennenkuin kesään pääsit. Mutta oma oli syysi. Enkö varoittanut sinua siellä

Vironrannalla viimeksi tavatessamme, että älä tule tänne, ennenkuin kuulet minun kutsuvan. Kevät ei tule, ennenkuin minä laulan sen tulemaan. Mutta sinä tulit vain, et totellut, tahdoit olla kevään airut, saada äänesi kuulumaan ennen minua. Olisit ehkä sittenkin pelastunut, jos olisit malttanut mielesi, noudattanut neuvoani ja pysytellyt maaperässä. Mutta sinne sinun pääsemän piti— »yläilmoihin». Kupu tyhjänä, keveissä kesävaatteissasi siellä päivät päästään pyristelit. Kävi niinkuin ennustin: vilustuit, sairastuit ja kuolit. Ei yksi kiuru kesää tee, ei tee kaksikaan kiurua, kiuru yleensä ei tee kesää. Varis se on, joka kesän tekee, varis, joka vakoa astelee. Olisit sinäkin tyytynyt vakoa astelemaan, olisit pysynyt peltolintuna, johon olit oikeastaan luotu, ei sointusi siipi olisi ennen aikojaan katkennut. Olisit yhäkin voinut meitä viserryksilläsi virkistää, niinkuin niin usein ennenkin. Minäkin olen laulaja, mutta minä en ole koskaan pyrkinyt lentämään korkeammalle kuin siivet kantaa. Minä olen aina tyytynyt laulamaan aidan seipäästä, korkeintaan kuusen latvasta. Sentähden olen minä se laulaja, mikä olen. Jos olisit minua totellut, olisit sinäkin nyt se laulaja, mikä minäkin. Mutta nyt ei ole minulla muuta jäljellä kuin viimeisenä raskaana velvollisuutena laskea kaa!– kaa!—kaipauksen sepele sinun ennenaikaiselle haudallesi ja kiittää sinua kaikesta siitä, mitä meille olit, ja vaa!—vaa!—varsinkin siitä, mitä olisit voinut olla.

Jo vaikenä varis, lopetti puheensa, jota liikituksen nyhkytykset tuon tuostakin olivat keskeyttäneet, levitti siipensä ja laski, kiven yli lentäen, sepeleensä kuolleen kiurusen haudalle.

Ja muut varikset seisoivat ympärillä ja olivat liikutettuja.

YRJÖ ANTMAN JA KUMPP

Me kaikki hänen virkatoverinsa ja vanhat tuttavansa olimme kovasti ihmeissämme siitä muutoksesta, joka yhteisessä ystävässämme Yrjö Antmanissa yht'äkkiä oli tapahtunut. Meillä pikku virkamiehillä, jotka elämme jotenkin yksitoikkoista ja henkisesti köyhää elämää varsinaisilla työaloillamme, on taipumus joutua usein hyvinkin kummallisten sivuharrastusten haltuun. Kaikenlaiset ajan kuumetaudit tarttuvat meihin helposti ja pitävät meidät kovasti kourissaan. Jaegerianismi, vegetarianismi, kanootti- ja polkupyöräraivot y.m.s. valitsevat meidän joukostamme ensimmäiset ja varmimmat uhrinsa. Suuremmat ja voimakkaammat luonteet heittäytyvät valtiollisen ja kunnallisen elämän pyörteistä hakemaan vaihtelua sielulleen ja tyydytystä vaikutushalulleen. Jokaisella meillä on aina jokin oma oksa, jolle joutoaikoinamme istahdamme, ja usein me istumme puunoksalla, jolta meitä kaikista vähimmin olisi voinut odottaa tapaavansa. Hyvin ahkerasti istuttu oksa on tätä nykyä affäärimiehen oksa, ja sille oksalle oli yhteinen ystävämme Yrjö Antman istuutunut.

Mutta siinä olisi luullut hänet kaikista vähimmin tapaavansa, sillä hän niinkuin melkein kaikki muutkin viisaimmat miehet maassamme oli saanut tuon n.s. klassillis-ihanteellisen kasvatuksen ja kulkeutunut sitä uraa latinan ja kreikan pitkospuita myöten pienoiseen virkaan, joka ei mitenkään olisi voinut kehittää liikemiehen taipumuksia, jos niitä olisi ollutkin. Hänen esi-isissään ei niitä ainakaan tiedetty olleen, ja kauan ne pysyivät salassa häneltä itseltäänkin. Ollen jotakuinkin näppärä numeromies oli hänen nimeään kyllä joskus nähty kansallismielisten seurain tilintarkastajana ja keräyslistain vastaanottajana—ainoat toimet, joihin finanssineroja takavuosina tarvittiin kansallisen asian palveluksessa. Muuten hän ei juuri ottanut vaikuttavaa osaa kansallisiin harrastuksiin. Hän kyllä oli mukana, mutta passiivisesti, hänen isänmaansa ei toistaiseksi löytänyt hänessä muuta käytettävää kuin minkä se käytti häntä virkatoimessaan. Hänen aikansa ei ollut vielä tullut.

Mutta kun kansassa tapahtuu jokin uudistus, vaikuttaa se joka taholle, panee kuin kevättulva vauhtia kaikkiin seisoviin vesiin, loihii lehtiä siihen, missä ei olisi luullut oksiakaan olevan, antaa kaikille taipumuksille oikeuden orastaa. Kuka olisi voinut muutama vuosikymmen sitten uskoa, että kansallinen innostus voisi ulottaa tehovoimansa liikealallekin siinä määrin kuin se nyt on tehnyt? Houreeksi, intoiluksi olisi sitä sanottu, jos olisi puhuttu omista pankeista, omista vakuutusyhtiöistä. Ja nyt on kaikki se toteutunut! Nyt emme enää liikealallakaan kulje toisten talutusnuorassa, nyt täytyy ottaa meidätkin lukuun rahamarkkinoilla. Ja ihmeellisintä on, että kykeneviä liikemiehiä ja etevii asioimisyriyten johtajia tuossa tuokiassa syntyi kuin maahan polkien...

Nämä ovat hyvin tunnetuita otteita maljapuheista, joita pidettiin perustavien yhtiökokousten jälkeisissä illanvietoissa—niitä kerrottiin yksityisissä seuroissa—ja niitä kertoi Yrjö alinomaa virastomme tupakkahuoneessa.

–Näytetään niille sveeseille, että kyllä tässä mekin! Jokaisen kansallismielisen tulisi hankkia itselleen vankka aineellinen pohja. Se on hänen isänmaallinen velvollisuutensa! Meillä on jo tarpeeksi velkaa tehty ja velalla eletty! Oppikouluja ja kansanopistoja, miksei! Mutta samalla myöskin enemmän kauppakouluja, enemmän liikemiessivistystä, perehtymistä affääreihin, niin, affäärien tekoa! Metsämme, koskemme, paras kansallinen omaisuutemme, sehän on kansamme sortajain käsissä, jotka sen avulla vain omaa valtaansa kartuttavat!

Hän kipenöitsi innostusta, tuo pieni ja vähän kuivettunut mies, ja hänen silmänsä hehkuivat ja tukka seiso i suorana.

–Ja varsinkin virkamiesten ja yleensä sivistystä saaneiden, jotka edustavat maan intelligenssia, pitäisi tietää velvollisuutensa tässä suhteessa! Paitsi sitä, että he varmaankin, jos sille alalle antautuisivat, tulisivat älynsä avulla tekemään hyviä asioita ja korottamaan liikemiesuraansa, joutuisivat heidän keräämänsä kapitaalit parempaan käytäntöön, palvelemaan suuremmissa määrin ihanteellisia tarkoituksia kuin tähän saakka.

Mutta ei yhteinen ystävämme Yrjö Antman ainoastaan periaatteelliselta kannalta käsitellyt lempiainettaan, uusi innostus oli loihnut hänestä esiin käytöllisiä taipumuksia, kenenkään aavistamattomia. Ei aikaakaan, kun hän alkoi suurella asiantuntemuksella puhua pankkien ja vakuutusyhtiöiden kuukausraporteista, vuosi ja puolivuositileistä ja kaikenlaisista bilansseista ja balansseista. Hän tiesi täsmälleen Suomen ja Pohjolan voitot ja Kalevan ja Fennian kuolevaisuustappiot. Hän seurasi noteerauksia »kotimaisessa pörssissä», tiesi, missä arvossa ovat mitkin paperit, mitä pitäisi milloinkin ostaa ja mitä myydä... Nyt ne vielä laskevat ne ja ne osakkeet, mutta ensi noteerauksessa ne varmaan nousevat...

–Olla nyt joutilasta rahaa!—se oli aina loppuhuudahdus—niin tässä tuhoja tehtäisiin!

Meillä ei sitä tietysti ollut enemmän kuin hänelläkään, ainakaan mikäli me tiesimme. Mutta se ei hänen intoaan laimentanut. Hän teki asioita yhtä kaikki s.o. hän puhui affääreistä, seurasi rakennushommia ja tonttikauppoja—m.m. suomalaisen teatterin tonttiasiaa, niinkuin olisi hänellä siinä ollut suurin määrä osakkeita—tiesi tillilleen tiilien hinnat, vainusi kaikki uudet yritykset, tutki tarkkaan taksoitusluettelon, osasi sen ulkoa ja alkoi luokitella ihmisiä sen mukaan, 100 äyrin mies! 1000:n äyrin mies! Katsopas sitä, se oli viime vuonna verotettu siitä ja siitä, nyt on jo niin ja niin paljosta. Onpa mahtanut tehdä hyviä asioita. Milläs se sekin? Ai, siltähän kuoli vanha täti...

–Ollapas minullakin täti, jolta saisin tuhannenkaan ... kyllä tietäisin, mihin sijoittaisin!

–Kuvitelkaamme, että sinulta on kuollut vanha täti ... mihin sijoittaisit hänen perintönsä? virkkoi joku meistä siihen »drifti»tapaan, jolla häntä yleensä kohtelimme.

Hän ei vastannut, mutta hänen silmänsä välähti, ja hän kävi miettiväksi. Eikä hän enää sen jälkeen puhunut rahanpuutteestaan. Sen sijaan, että oli ennen sanonut: *jos* sijoittaisi rahojaan johonkin, niin pitäisi sijoittaa siihen ja siihen, sanoi hän nyt: *kun* sijoittaa j.n.e., niin pitää sijoittaa j.n.e. Ja hän puhui siitä niin kauan ja niin suurella varmuudella, että meistä alkoi näyttää siltä kuin hän todellakin olisi perinyt, niinkuin hänellä todellakin olisi ollut liikepääomaa ja hän todella olisi sen sijoittanut ja tehnyt asioita eikä niitä vain mielessään kuvitellut.

Ja miksei hän olisi tehnyt! Tehdäänhän niitä affäärejä ilman pääomiakin, ja tunnustaaksemme oli meillä muillakin pientä osakehuijausta käymässä lainarahoilla. Meidän puolestamme oli se jonkinlaista seurapeliä, jota vastoin Yrjö otti asiat isolta kannalta: periaatteelliselta, isänmaalliselta, puolue- ja jos joltakin kannalta.

Sitäpaitsi oli hänellä säännöllinen kirjanpitoakin, minkä tulimme huomaamaan, kun eräänä uuden vuoden aattona olimme kutsutut hänen luokseen pieniin joulukekkereihin. Hän näytteli niitä ylpeydellä ja tyytyväisyydellä kuin kirjailija korukansiin sidottua joulujulkaisuaan. Ne olivat oikein komeat, Göösistä ostetut, niissä oli kaikki annit ja perrit ja debetit ja creditit, oli konttokurantit ja pääkirjat, sanalla sanoen oikea »kaksinkertainen italialainen». Se oli hän, joka niitä näytellessään pani painoa tuolle sanalle, niin että meistä tuntui, kuin olisi se ollut hänestä jotakin erinomaisempaa, että kirjanpito oli kaksinkertainen erotukseksi yksinkertaisesta. Jos olisi ollut *kolmin*-kertaista kirjanpitoa, olisi hän varmaankin heti hankkinut itselleen semmoisen. Säännöllinen kirjeenvaihto oli hänellä myöskin, oli kopiokirjat, registraattorit ja perforaattorit, ja hyllyillä kotelot ja seinillä kaprokkit. Se oli toista se kuin meidän taskuallakkamme, joihin oli merkitty lyijykynällä lankeemispäivä ja korkopäivä.

Mutta enimmin me hämmästyimme nähdessämme tulokset hänen kirjanpäättöksestään.

–Mitä ihmettä! Sinähän olet rikas mies! Vuodessa on pääoma kasvanut oman vertansa!

–Tuhat markkaa nettoa! virkkoi hän ylpeydellä sulkien kirjansa.

Mistä hän oli saanut liikepääomansa? Ja millä tavalla oli hän sen kartuttanut?

Olimme mekin kehittyneet jo sen verran affäärialalla, että tiesimme olevan sopimatonta käydä toisen liikesalaisuuksia kyselemään, varsinkin kun hän virkkoi:—Tietysti on tämä kaikki meidän kesken! En tahtoisi, että vaimonikaan saisi tietää.

–Mutta missä olet oppinut kirjanpidon?

–Käväisin kurssin, se on välttämättömän tarpeellista, jos vähänkään tahtoo ... olisi hyvä jos tekin...

Sillä miehellä on tarmoa, hän tulee varmaankin vielä menemään pitkälle ... Kukas olisi uskonut, että yhteinen ystävämme Yrjö Antman, jolle kaikki pyrkivät vähän nauramaan ja jolla oli se maine, että hän on hiukan »originelli», kaikessa hiljaisuudessa ansaitsee sata prosenttia!

Tietysti ei kuitenkaan kauan pysynyt salassa, että Yrjö Antman teki affäärejä ja ansaitsi rahaa kuin roskaa. Tieto otettiin mielihyvällä vastaan kaikissa niissä piireissä, joissa harrastettiin kansallismielisen affäärielämän elpymistä, ja hänen arvonsa merkittiin pian viisillä numeroilla Kansallisen Klubin totipöydissä. Hänen töröttävä tukkansa oli kuin kultainen sädekehä pään ympärillä. Niitä oli siihen aikaan monta, ja on kai nyt vielä enemmän, jotka levittävät samanlaista kullankeltaista loistoa ympärilleen, ja merkiksi siitä, että hänet oli huomattu, ja kehoitukseksi siihen, että hän »pitäisi kartsusia vireillä», valittiin hänet tilintarkastajain toiseksi varamieheksi—oliko se nyt Pohjolan vai Suomen vai jonkin muun rahaisen Sammon vuosikokouksessa.

Mutta lienee hän jo ollut rikaskin, hänen elämästään ja niistä rahoista, joita hän liikutteli, ei sitä kuitenkaan olisi huomannut. Hän eli yhtä vaatimattomasti kuin ennenkin, oli melkein kitsas, niinkuin pieneen palkkaansa nähden oli ollut pakotettukin olemaan. Olisi hän meidän mielestämme kuitenkin saanut meille köyhemmille miehille silloin tällöin tilata jonkin »punssin» tai »liköörin», olisi saanut ostaa itselleen uuden lakin ja vaimolleen uuden hatun. Mutta itsepä hän parhaiten tiesi.

Ja hän tiesikin. Hänellä oli omat aatteensa siitä, miten liikoja rahoja on käytettävä.

–Jos minä kerran rikastuisin...

–Johan alat...

–Jos minusta kerran tulisi miljoonamies...

–Olethan hyvällä alulla.

Hän myhähti, mutta katseli meitä samalla epäluuloisesti, niinkuin ei olisi oikein tiennyt, teimmekö pilaa vai ajattelimmeko todellakin niin.

–Sanon, että jos olisin rikas, niin kyllä tietäisin! Mahtanee olla ihana tunne, kun saa varat, jotka on nerollaan koonnut, jättää jälkimailmalle johonkin isänmaalliseen tai hyväntekevään tarkoitukseen. Koota se salainen ajatus mielessä, siitä kuitenkaan kenellekään hiiskumatta! Minua ei pidetä minään, minua ehkä ylenkatsotaankin, ei luulla minusta mihinkään olevan, en loista, en häikäise, en ole puhuja, en poliitikko, en kuuluisa kirjailija enkä taiteilija, olen vaan tavallinen työmies, joka hiljaisuudessa puita pinoan. Minua luullaan ehkä saituriksi, ehkä aineen orjaksi. Ja yht'äkkiä avataan testamenttini! Satojatuhansia yliopistolle, satojatuhansia Kirjallisuuden ja Kansanvalistusseuroille! Se olisi ihanaa!

Hän hypähteli, käännähteli lattialla. Ja hänelle omituisella ajatusten keikauksella jatkoi hän:

–Ajatelkaas, jos Snellman olisi ollut rikas, miljoonamies! Mitä hän olisikaan saanut aikaan! Ei muuta kuin paukuttanut vain ja komeissa vaunuissa ajanut! Se olisi mennyt vallanpitäjään päähän, suuriinkin vaikuttanut toisin kuin köyhän rehtorin ja palkattoman dosentin sana...

–Ja konttoristin!

–Niin, sanopas muuta, konttoristin! Miksei aloittanut omaa liikettä mies, joka oli sellainen finanssinero, sen sijaan, että istuu toisen pulpetin takana! Ei istuttaisi suomalaisuuden asiassa siinä, missä yhä vielä istutaan, jos suuret miehemme ihanteellisuutensa ja aatteellisuutensa ohella olisivat olleet käytännönkin miehiä.

Ja kun hän innostui kuvaamaan tätä ihannettaan suuresta miehestä, ei siitä tahtonut loppua tulla. Ilta siihen aina kului. Mutta kaupungilla alettiin yhä yleisemmin kertoa, että Yrjö Antman oli jo niissä varoissa, että ajatteli lahjoitusten tekoa isänmaalleen.

Mutta monet ovat vastukset voitettavina, ennenkuin tullaan rikkaaksi ja suureksi mieheksi, ja monta on kärsimystä kärsittävänsä. Usein oli Yrjö Antman alakuloinen, jopa epätoivoinenkin tekemistään huonoista asioista. Kuta laajemmalle hänen asiansa levisivät ja haarautuivat, sitä vaikeampi nähtävästi oli niitä hoitaa ja sitä suuremmat olivat tappiot, kun niitä sattui. Eihän se ollut

meistä oikein affäärimäistä, että hän niistä kertoi, mutta olimmehan hänen ystäviään ja tovereitaan, ja miksei hän olisi meille sydäntään kevennellyt, kun se näytti häntä niin helpottavan. Oli kuin ei hänellä olisi ollut täyttä tyydytystä ilman. Varsinkin kirjanpito näytti tuottavan hänelle vaikeuksia. Siinä oli salaisuuksia, joiden perille hän ei koskaan sanonut pääsevänsä. Ja siitä hän valittamaan—sekin yksi hänen lempiaatteitaan—ettei ollut saanut nuoruudestaan pitäen tälle alalle antautua. Mitä hyötyä oli hänellä esim. klassillisista kielistä ja sen semmoisista, joihin oli suurimman osan parasta oppiaikaansa tuhlannut? Olisipa hän saanut liikemiessivistystä, olisipa oppinut uusia kieliä—mikä etu se nyt olisi ulkomaista kirjeenvaihtoa hoitaessa!

Ulkomaista kirjeenvaihtoa? Hän teki siis asioita ulkomaillakin! Niin, hän välitti, oli asiamies, osti ja myi ... hm ... niin, hiukkasen, hiukkasen!—Mutta sitä emme saaneet tietää, mitä hän välitti ja mitä olisi tahtonut voida vielä paremmin välittää.

–Kun et ota konttoristia?

Hän vähän hämmästyi, kävi kuin näpeilleen aivan aiheettomasti, niinkuin useinkin tapahtui ja johon emme syytä arvanneet. Sitten purskahti hän nauramaan yhtä aiheettomasti.

–Eihän nyt toki... mitäs minä...

–Auttaisinhan minäkin mielelläni Yrjöä, virkkoi hänen vaimonsa—me olimme näet taas hänen luonaan pienellä tuutingilla—mutta hän tahtoo tehdä kaikki itse. Istuu myöhään yöhön ja laskee ja kirjoittaa. Tuskin on virastosta tullut, kun jo uppoo kirjoihinsa. Minä en saa muuta kuin joskus vain kuulla: »ne ovat hyviä affäärejä ne leveranssit... nyt nousevat laivarahdit ulkomailla, pitäisi nyt olla laivaosakkeita».

–Ethän sinä, mitäs sinä nyt ... ethän kuitenkaan ymmärtäisi.

–Se on isoissa asioissa tämä Yrjö ... se alkaa kai kohta olla oikea pomo, rikas.

–Onko hän todellakin rikas? kysyi rouva uteliaasti.

–No aivan varmaan! vakuutimme me. Hän on rikkaampi kuin yksikään meistä.

–Mutta miksi me, Yrjö, sitten elämme niin niukasti, jos kerran olemme rikkaita? kysyi rouva mieheltään. Olisi niin hauska vähän tuhlata, matkustaa ulkomaille...

Hän ei vastannut suoraan siihen, olivatko he todellakin rikkaita, mutta aloitti sen sijaan yhden noita lempiluennoitaan affääriperiaatteistaan, joiden esittäminen näkyi tuottavan hänelle suurempaa tyydytystä kuin niiden käytäntöönpanon tulokset. Hän muistutti siinä rotukoiraa, jota huvittaa ajo enemmän kuin saalis.

–Katsos, ystäväni, sanoi hän suojelevalla, vähän nuhtelevalla äänellä: affäärimies ei koskaan tiedä, mitenkä rikas hän on tai onko hän ollenkaan rikas. Hän luulee olevansa solidi, mutta yht'äkkiä muuttuvat konjunktuurit, ja hän huomaa itsellään olevan passiivia enemmän kuin aktiivia. Oikea affäärimies ei rasita liikettään yli sen budgetin, minkä hän kerran on tehnyt. Tämän säännön laiminlyöminen se on, joka on ajanut kumoon niin monen kauppahuoneen. Varmallakin pohjalla seisovat liikemiehet, jotka ovat olleet kyllin heikkoja antaakseen vaimojensa ja tyttäriensä tuhlata...

–Enhän minä nyt oikeastaan tuhlata,—keskeytti rouva,—kunhan nyt vain hiukankaan...

–Niinpä niin, sama se, paljonko vai vähän ... yksi ainoa puuttuva pennikin voi olla se kivi, joka keikauttaa junan radalta. Se on kuin ruostepilkku, joka laajenee, jos ei sitä heti poisteta. Miljoonaliikkeissäkin etsitään tileissä yhtä ainoaa penniä, vaikka vuosia menköön. Ei, meidän täytyy toistaiseksi elää minun palkastani. Se on meitä varten ja liikkeen tulot—otaksuttuna tietysti, että niitä on—ovat liikettä varten. Vastaisuudessa, vastaisuudessa, kun liike lopetetaan, sittenpähan saamme nähdä...

–Miten lie koko tuon affäärinentekosi! sanoi rouva vähän pilkallisesti.—Minä suuresti epäilen...

–Mitä epäilet? kysyi Yrjö säikähtynein, pyöristynein silmin.

–Eihän sinulla ole mitään kassakaappiakaan. Se pitänee toki olla kaikissa oikeissa liikkeissä.

–Oikeissako? Kassakaappiko? sopersi Yrjö yhä enemmän hämillään.

Hänellä ei todellakaan ollut kassakaappia. Emme olleet sitä ennen huomanneet eikä nähtävästi hän itseään. Mutta eihän sen nyt sentään tarvinnut olla mikään merkki siitä, ettei hänen liikkeensä

olisi ollut varmallalla pohjalla ja varat varmassa tallessa. Ja me olimme yhä vakuutetut siitä, että hän oli varakas mies ja että hän istui varmasti ja vakavasti sillä oksalla, jonka hän oli istuttavakseen valinnut.

Kunnes se oksa yht'äkkiä katkesi ja toi hänet alas, että tömähti.

–Nyt se tuli konkurssi! ilmoitti hän meille eräänä aamuna.

Ja kun me kyselemään ja neuvottelemaan, eikö hänen olisi mitenkään mahdollista arrangeerata ... emmekö voisi ehkä auttaa häntä pulasta.

–Ei siinä mikään auta, se on mennyttä, mikä on mennyttä!

–Onko niin suuret summat kysymyksessä?

–Suuret on summat ... ja on siinä muutakin... En minä niin summasta, mutta on siinä muutakin.

Mitä se muu oli, siitä ei hän tehnyt selkoa. Mutta me aloimme aavistaa pahinta.

Olisiko se sitä, että hän veisi muitakin muassaan?

–Ei, ei! Ei tässä tule kärsimään muut kuin minä yksin. Enkä minä muusta, mutta tämä on minulle moraalinen vararikko.

–Ethän vain liene väärentänyt!

–Mitä väärentänyt?

–Joitakin nimiä...

–En minä tiedä ... eihän siinä voi olla mitään pahaa, niinkuin minä olen...

–Saakeli sinuas ... kuinka olet voinut? Kuinka se on voinut tapahtua?

–En tiedä itsekään ... olen niin sekaisin, etten saa selkoa omista kirjoistani.

–Sinun täytyy antaa meidän tutkia niitä ... ehkä skandaali on vielä vältettävissä...

–Skandaali, niin, skandaali ... höpisi hän, silmät jäykkinä päässä ja tukka pystyssä ja puku epäjärjestyksessä useiden valvottujen öiden jälkeen. Lähetimme hänet ajurilla kotiinsa ja lupasimme illalla tulla hänen luokseen. Mutta varokoon hän tekemästä mitään tyhmyyksiä! Me suoraan sanoen tarkoitimme sitä, ettei hän menisi hirteen.

–Enhän toki ... ka, mitäs minä toki!

–Lupaatko kunniasanallasi?

–Lupaan, lupaan, kyllä minä toki lupaan.

Se oli surullinen päivä meillä virastossa. Me olimme varmasti vakuutetut siitä, että hän oli väärentänyt vekselin tai jotakin samantapaista. Alakuloisina astelimme ystävämme Yrjön luo. Hän otti meidät vastaan verrattain tyynenä, vaikka raskas epätoivo näytti häntä painavan. Rouvansa oli hän lähettänyt jonnekin kaupungille. Kirjat olivat pöydällä, kahden kynttilän välissä, niinkuin olisivat paarilla levänneet.

Emmehan olleet erittäin syvästi kirjanpitoon perehtyneitä, mutta sen saimme kuitenkin hänen avullaan selväksi, että asema todellakin oli epätoivoinen. Hän oli harjoittanut jos jonkinlaisia affäärejä metsäliikkeestä ja voikaupasta ja maatilain myynnin välityksestä aina tupakkaan ja tulitikkuihin. Hän oli ostanut ja myynyt koskia, tuonut maahan keinotekoisia lannoitusaineita ja vienyt maasta lintuja, nahkoja, puolukoita ja karpaloita. Hän oli merkinnyt osakkeita uusiin tehdasyhtiöihin, höyrylaivayhtiöihin, koettanut onneaan kaikenlaisissa koti- ja ulkomaisissa papereissa. Olipa harjoittanut pörssipeliäkin. Se oli iskenyt reiän hänen liikepohjaansa, ja nyt hän ei voinut lunastaa sitä 10,000 markan vekseliä, joka jo oli mennyttä protestiin.

–Se on siis se paperi?

–Se se on, huokasi hän ja painui kokoon.

–Missä pankissa se on?

–Tietysti Kansallispankissa. Periaatteesta minä en tee asioita muissa pankeissa.

–Kenen nimi sinulla on siinä?

–Ei siinä ole kenenkään nimeä.

–Kuinka ei? Ei kai pankki ole antanut kymmentätuhatta ainoastaan sinun nimelläsi?

–Eihän sen niitä ole tarvinnut antaa. Minä olen vain itse ottanut.

–Suo anteeksi, mutta nyt emme ymmärrä mitään.

–No, mutta onhan se päivän selvä asia ... vekseli on asetettu kuudelle kuukaudelle ja se lankesi eilen. Jos ette usko, niin katsokaa itse...

Hän avasi pöytälaatikkonsa ja otti sieltä vekselin.

–Se on siis lunastettu! Mutta senhän piti olla pankin hallussa?

–Pankin hallussahan se onkin, niin kauan kuin en ole voinut viedä kirjoihin, että se on lunastettu ja siirretty ... tässä laatikossa ovat kaikki lunastamattomat vekselit, ja tässä kaikki lunastetut.

–Mutta mitä peliä tämä on?

–Ei mutta!

Me ensin töllistelimme toisiamme ja sitten Yrjöä ja sitten hänen kirjojaan ja koteloitaan ja sitten taas toisiamme ja purskahdimme lopulta nauruun, jossa oli henkemme menehtyä.

Koko hänen liikehommansa oli ollut pelkkää mielikuvitusta. Hän ei ollut penniäkään voittanut eikä penniäkään kadottanut. Hän oli vain tehnyt valekauppoja, ollut ostavinaan ja myyvinään, keinotellut kuvitelluissa papereissa ja liikkunut kuvitelluilla pääomilla.

–Ei siis ole olemassa mitään konkurssiakaan?

–Konkurssi on valitettavasti olemassa, sanoi hän haikeasti huoaten. Minä voin joutua aivan epätoivoon ajatellessani, että *jos* minulla olisi ollut oikeita rahoja, ne olisivat nyt menetetyt ja vieraat ihmiset minun kauttani joutuneet häviöön. Minä itse olisin kadottanut kansalaisluottamukseni ja olisi minut ehkä saatettu lailliseen edesvastuuseen vaillinaisesta kirjanpidosta. Puoli palkkaani olisi ainakin viety ja minä olisin merkitty mies, iäksi päiväksi merkitty mies.

Hän sulki kyyneliin ja nyhykytti todellisen, vilpittömän surun vallassa, jota emme koettaneetkaan lieventää, tuntien voimattomuutemme. Kun hän siitä vähän tointui, virkkoi hän:

–Kyllä ne sveesit nyt riemuitsisivat, jos tietäisivät, saisivat vettä myllylleen. Niinpähän kävi senkin suomenmielisen liikemiehen, sanoisivat. Näettehän, millä vahingonilolla se Nyya Pressi parhaillaan puhuu Kansallispankista. (Tämä tapahtui siihen aikaan, kun Kansallispankilla oli nuo tunnetut rettelönsä). Siinä nyt nähdään, sanoisivat. Ja oikeassahan olisivatkin. Minä koetin, minä tein parastani, tein sen asian harrastuksesta oppiakseni, hankkiakseni kokemusta ja antaakseni sen perintönä pojalleni, josta oli aikomukseni kasvattaa suomalainen liikemies. Mutta ei minusta ollut siihen, ei ollut, ei ollut.

Hän huojutteli pääparkaansa käsiensä välissä.

–Älähän nyt vain joudu epätoivoon, voithan vielä alkaa alusta.

Otaksukaamme, että me lunastaisimme vekselisi!

–Lunastaisitteko?

Hän hypähti pystyyn kuin ammuttuna ja hänen silmänsä säteilivät.

Mutta sitten hän taas vaipui kokoon.

–Mutta, enhän kuitenkin voisi alkaa 10,000:n velalla.

–Me annamme sinulle akordin kymmeneksi vuodeksi ja asetamme liikkeesä administratsionin alle.

–Akordinko? Administratsioninko?

Hänen kasvonsa vetäytyivät taas hymyyn. Nuo affäärimaiset sanat häntä nähtävästi hurmasivat, vaikuttivat häneen vastustamattomalla tenhovoimalla. Hän sai »akordin», hänet asetettaisiin »administratsionin» alle! Sehän tapahtuu usein liikemaailmassa, suurillekin kauppahuoneille, sehän osoittaa aina tavatonta luottamusta velkojien puolelta. Sattumahan se oikeastaan vain olikin, että hän oli joutunut tähän pulaan! Akordi! Administratsioni! Ja hän kertoi uudelleen ja aina uudelleen noita sointuvia sanoja, kävellen lattiata yhä suurempana, pää yhä pystymässä, tukka korkeana kuin vanhan sotaratsun harja, joka koukistaa kaulaansa rummun äänen kuultuaan.

–Olkoon menneeksi! huudahti hän. Minä olen koettava parastani ja toivon voivani vastata herrain minulle osoittamaa luottamusta! Asemani on vaikeampi kuin koskaan ennen, mutta sen voittaminen on oleva sitä kunniakkaampi.

Minun ei tarvinne sanoa, että me lähdimme hänen luotaan hilpeällä mielellä. Yrjökin tuli mukaamme, ja ilta päättyi Kämpissä yhteisillä illallisilla, joissa puheitakin pidettiin.

Ja nyt tekee yhteinen ystävämme Yrjö Antman affäärejä kahta suuremmalla innolla. Joka päivä tekee hän meille selkoa uusista yrityksistään ei ainoastaan niiden pääpiirteissä, niinkuin ennen, vaan yksityiskohdissakin. Ja usein unhotamme mekin—minkä hän itse on aikoja sitten unhottanut—että tässä on vain kysymys kuvitelluista affääreistä. Me olemme vähitellen tulleet kuin osakkaiksi hänen liikkeessään, ja meistä on erinomaisen suuri tyydytys tietää, että *jos* olisimme ostaneet sen ja sen osakkeen tai paperin siitä ja siitä hinnasta, olisimme sen sillä ja sillä kertaa myytyämme ansainneet niin ja niin suuria summia. Tupakkatunnilla virastossamme ei puhuta muista kuin numeroista, savukiemurat, joita puhaltelimme, ovat nolliä ykkösten perässä, ja me itse olemme ykkösiä. Usein ilmaisevat savunollat satoja tuhansia, välistä miljooniakin.

Yhteinen ystävämme Yrjö Antman tulee pian maksamaan velkansa, ja hän on jo saanut takaisin luottamuksen itseensä. Hän on vakuutettu sitä, että hän on suurin liikemies Suomessa, tai että hän ainakin olisi voinut siksi tulla, jos nuoruudestaan pitäen olisi saanut kehittää luontaisia taipumuksiaan. Mutta parempi myöhään kuin ei koskaan. Kun hän ja me olemme tässä vielä vähän aikaa »harjoitelleet», ei tiedä, ehkä saatte vielä kerran kuulla puhuttavan uudesta yhtiöstä »Yrjö Antman ja kumpp.»», joka harjoittaa todellista liikettä, ostaa ja myy ja välittää ja vaihtaa.

WILHELMIINA WÄISÄNEN

Wilhelmiina Wäisänen oli matkalla Helsingistä sukulaistensa luo maalle. Näin hänen nimensä hänen matkakapineistaan, ja muu selveni minulle vähitellen matkan varrella.

Hän oli laittautunut vaunuun oikein leveästi ja mukavasti niinkuin reslarekeen, joka on tullut häntä noutamaan, vallannut kaksi penkkiä, sen, jolla istui ja sen, joka oli vastapäätä. En sano sitä siksi, että hän olisi sen kautta ketään häirinnyt. Vaunu oli pitkän matkan taa menevä ja meitä oli siinä vain muutamia, joilla oli yhtä runsaasti tilaa kuin hänelläkin. Jokaiselta matkustajalta, joka kulki vaunun läpi, pyysi hän sitäpaitsi silmin ja kasvonilmein kuin anteeksi, että hän tässä näin rehentelee ... ne on hänen nämä kamsut, mutta kyllä hän ne ... kyllä tässä sopu sijaa antaa—mutta kun ei kulkija pysähtynytään vaunuun, hymyili hän kuin kiitokseksi ja virkkoi puoleksi meille, puoleksi itselleen:

—Eipä se tullutkaan, hyväpä, ettei tullutkaan, niin sovitaan tässä paremmin.

Olin tullut eräältä sivuasemalta junaan, ja nähtävästi oli hänen suurin puuhansa tavarain järjestämisessä jo suoritettu. Mutta minä saatoin elävästi mielessäni kuvailla kaikki ne kohtaukset, jotka oli esitetty ennen junaan tuloa ja sitten junassa. Minä näen ajurin odottavan kadulla porttihilvin edessä. Naapurin palvelustyttö vartioi katukäytävälle asetettua tavararöykkiötä sill'aikaa, kun Wilhelmiina toisen tuttavavan avulla kantaa toisia alas viidennestä kerroksesta. Kaikki eivät mahdu rattaille. »Tuo sinä, Manta, tämä hattuasiki ja tämä parasolli ... eli ei, ota sinä tämä pelarkoonia, ei sillä väliä, jos jääkin». Ja tavarainsa suojassa itse istuen niin täpäällä, että on joka kadunkulmassa huiskahtaa ulos, ajaa hän asemalle, kiirehtien kuskia, joka suuri kirstu jalkain alla könöttää epämuikavassa asennossa polvet koukussa leuan tasalla.—»Kun ei vain myöhästyttäisi!»

Mutta siitä ei ole pelkoa. Puoli tuntia ennen junan lähtöä istuu hän jo vaunussa, iso kirstu ja pelarkoonia ovat pakaasissa ja kaikki muut tässä edessä, vieressä, pään päällä, kummallakin puolella ja istuimen alla. Siinä on myttyjä, rasioita, eväitä, kukkasia, jotka on saatu saattamaan tulleilta ystävättärit, tyynyjä, saaleja, laukkuja, mutta näkyvimpänä, ihanimpana kaikkia muita uusi kapsäkki, jonka kyljestä kiiltävässä messinkilaatassa seisoo kaiverretuin kirjaimin: »Wilhelmiina Wäisänen Helsingfors».

Hän istuu nyt vihdoinkin järjestetyn omaisuutensa keskessä, varustettuna vuorokauden matkalle, puettuna lähinnä parhaimpaan pukuunsa—parhaat ja harvinaisimmat kalleudet ovat nähtävästi noissa rasioissa ja tuossa matkalaukussa, joita hän tuon tuostaan raottaa, avaa, järjestää ja kohentelee. Luulet hänen jo rauhoittuneen, luulet, että ne istuvat siellä säiliössään yhtä tyytyväisinä kuin hän itsekin, nojatessaan tuohon vaunun nurkkaan ja ummistaen hetkeksi silmiään— ollaan näet yöjunassa—kun hän yht'äkkiä säpsähtää—junan vihellyksestä tai pysäyksestä tai ilmankin—näyttää muistavan jotakin—tulikohan se mukaani—eihän vain rutistune!—paninkohan sen laukkuun vai myttyyn vai kapsäkkiin?—eihän vain pudonnut parasolli!—ja kaivelu ja selailu alkaa uudelleen, selailu rakkaiden tavarain, jotka ovat näkyvä tulos vuosien vaivoista ja joita hän nyt vie kuin voittaja saaliitaan riemukulussa kotikylään todistamaan siitä, ettei hän ole aikaansa turhaan kuluttanut. Vihdoin hän rauhoittuu, laittaa itselleen mukavan päänaluksen, luo vielä viimeisen silmäyksen kapineisiin, haukottelee tuimasti, kyhnähtää kyljelleen ja nukkuu samassa.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.